

ΕΤΟΣ Α΄. ΑΡΙΘ. 2

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1926

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Κ. Ἀμάντου «Ἡ μονὴ τοῦ Σινᾶ».
Π. Μπαμίχα «Τὸ μυθιστόρημα»
Δ. Ζακυθηνοῦ «Φαίδρα-Ἰππόλυτος-Μύρρα» [συνέχεια].
Βιβλιογραφικὰ σημειώματα.
Χρονικά.

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΑΘΗΝΑ,"

Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6 ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Όλαι αἱ γνώσεις, Θεολογικά, Φιλοσοφικά, Ἱστορικά, Ἐπιστημονικά,
Γεωγραφικά κ. λ. π. κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν εἰς

30 ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

Ἐκ χιλίων περίπου σελίδων ἕκαστος, μὲ ἀπείρους εἰκόνας καὶ χάρτας.
**ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΟΙ ΔΙΑΠΡΕΠΕΣΤΕΡΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ
ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ**

Ἵλη ἐπιστημονικὴ καὶ διδακτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἀπολαυστικὴ, εἰς γλώσσαν
γλαφυρὰν μὲ χιοῦμορ καὶ χάριν, γραμμὴν διὰ τὴν διαβάζουν καὶ νὰ
τὴν ἔννοοῦν ὅλοι παραλλήλως πρὸς τὴν ἔκδοσίν της.

**ΘΑ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΕΥΧΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΚΑΙ ΔΙΣΕΒΔΟ-
ΜΑΔΙΑΙΑ ΕΞ 24 ΣΕΛΙΔΩΝ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΚΑΣΤΟΝ**

Περιλαμβάνοντα 8 σελίδας περιοδικοῦ, μὲ καλλιτεχνικάς εἰκόνας,
σχετικάς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ παγκόσμιον πολιτικὴν,
κοινωνικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν κίνησιν.

ΠΡΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 3 ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1926

ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ "ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ,"

ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΛΑΖΑ ΟΜΟΝΟΙΑ-ΑΘΗΝΑΙ

ΕΙΣ ΤΑ ΚΑΤΩΘΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΣΙΔΕΡΗ. Ὁδὸς Σταδίου, κάτωθεν ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὁδὸς Σταδίου 41.
Ἄρσακείου. Χ. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ. Ὁδὸς Σταδίου 38.
ΖΗΚΑΚΗ. Ὁδὸς Πεσματζόγλου. ΔΕΠΑΣΤΑΣ. Ὁδὸς Βουκουρεστίου 2β
ΦΑΒΕΙΑΔΗ. Ὁδὸς Σταδίου, [ἐναντι PROGRÈS. Ὁδὸς Σταδίου 6.
Ἵπουργ. Οἰκονομικῶν].

**ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ & ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ
ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ**

ἽΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΩΘΙ ΟΡΟΥΣ

Βλέπε σελίδα 3 τοῦ ἐξωφύλλου.

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Ἔτος Α'. ἀριθ. 2

Ἀθῆναι Φεβρουάριος 1926

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΣΙΝΑ

[Περίληψις διαλέξεωσ δοθείσης κατὰ παράκλησιν τοῦ Συμ-
βουλίου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κωνσταντίνου Ἀμάντου ἐν
τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆσ Φιλοσοφικῆσ Σχολῆσ τὴν 27ην Νοεμ-
βρίου π. ἔ. 1925]

Εἰς τὴν Β. Δ. γωνίαν τῆσ Ἀραβίας, εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Σινᾶ
σώζεται ἀκέραιον μέχρι σήμερον περίφημον ἴδρυμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ,
φρούριον καὶ μονή, ἡ ὁποία περικλείει μοναδικὴν συλλογὴν χειρογρά-
φων καὶ μοναδικὴν συλλογὴν βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν εἰκόνων.
Τὸ περίεργον τοῦτο σημεῖον Ἑλληνικῆσ ἱστορίας, τ' πολύτιμον Ἑλλη-
νικὸν μουσεῖον εἰς χώραν μακρυνήν, εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ Μωαμεθανι-
σμοῦ ἐπεθύμουν καὶ ὡς Ἑλληναὶ καὶ ὡς φιλόλογοι ἐκ καθήκοντόσ ἀπὸ
πολλοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ, τὸ κατόρθωσα δὲ μόλις ἐφέτος διὰ τῆσ εὐμε-
νείασ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Πορφυρίου τοῦ Β'.

Κατὰ τὴν ἀποψινὴν ὁμιλίαν μου θὰ περιορισθῶ πρὸ πάντων εἰς
τὰς Ἑλληνικάσ ἀναμνήσεις ποῦ προκαλεῖ τὸ μέχρι Σινᾶ ταξείδιον, περὶ
δὲ τῶν καθαρῶσ φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν σκοπῶν τοῦ ταξείδιου θὰ
πληροφορηθῶν ἀργότερα ἐκ δημοσιευμάτων μου, ὅσοι θέλουν.

Τὴν 27ην Ἰουλίου μὲ τὸ μικρὸν ἀτιμόπλοιον «Ἀρκαδία» ἀνεχώ-
ρησα ἐκ Πειραιῶσ καὶ μετὰ πλοῦν 62 ὥρῶν ἤμην εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν
Ὁ πλοῦς ὑπῆρξε βραδύτεροσ τοῦ συνήθουσ, διότι προσηγγίσαμεν εἰς
τρεις λιμένασ τῆσ Κρήτησ, οὕτω δ' εἴχαμεν τὸ εὐτύχημα νὰ ἴδωμεν
κατὰ μήκοσ τὴν περίφημον νῆσον, ἡ ὁποία κλείει καὶ προφυλάττει τὸ
Αἰγαῖον ἀπὸ νότου, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ποτὲ γέφυρα πολιτισμοῦ μετά-
γουσα ἀπὸ Μικρῶσ Ἀσίας εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐπεκοινωνήσε πολλοὺσ
αἰῶνασ π. Χ. πρὸς τὴν Αἴγυπτον.

Κατὰ τὸν πλοῦν λοιπὸν ἀρχίζουσι αἱ ἱστορικῶ ἀναμνήσεις

τάς οποίας δὲν διακόπτει ἢ μικρὰ θαλασσοταραχή, ποὺ κινεῖ ἐν τούτοις τὴν «Ἀρκαδίαν» καὶ τοὺς ἐπιβάτας της!

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν εὐρισκόμεθα ἐν πρώτοις εἰς ἓνα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων λιμένων τῆς Μεσογείου μὲ μεγάλα ἔργα τεχνικὰ διὰ τὴν ταχεῖαν ἐξυπηρέτησιν, ἐκφόρτωσιν κλπ. τοῦ ἐμπορίου. Καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν ἐνθυμούμεθα ὅτι καὶ τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἔγιναν ἐδῶ μεγάλα λιμενικὰ ἔργα, γνωστότερος δι' εἶναι ὁ περίφημος Εὐνοστὸς λιμὴν τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἀκόμη ἐνθυμούμεθα ὅτι ἐδῶ τὸ πρῶτον ἐτοποθετήθη ἄξιος λόγου φανὸς χάριν τῶν ναυτιλλομένων ἐπὶ τῆς νησίδος Φάρου, ἥτις ἔμελλε νὰ γίνῃ ἀκριβῶς δι' αὐτὸ διεθνῶς γνωστὴ καὶ νὰ δώσῃ τὸ ὄνομα της εἰς τοὺς εἰδικοὺς ναυτικοὺς φανούς, ἥδη ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων.

Πρὶν ἀποβιβασθῶ ἐνθυμοῦμαι καὶ ἐνθυμίζω εἰς τοὺς ἀρχαίους φιλολόγους γενικὰ τινὰ σημεῖα τῆς περιφήμου χώρας τῶν Αἰγυπτίων.

Ἡ πλουσία αὕτη, ἔνεκα τοῦ Νείλου, χώρα εὐρίσκειται καὶ μετὰ τὴν διόρυξιν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, —περισσότερον πρότερον— εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Ἀσίαν, ἔνεκα δὲ τούτου τοῦ λόγου διὰ τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ καὶ ξένοι ἐπιδρομεῖς ἐπῆλθον κατὰ τῆς Αἰγύπτου εὐκόλως, ὅπως οἱ Ὑκσῶς καὶ οἱ Αἰγύπτιοι βασιλεῖς ἐξῆλθον εἰς τὴν Συρίαν. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς εὐκόλου ἐπικοινωνίας μὲ τὴν Ἀσίαν ἢ Αἴγυπτος ὡς πλουσία χώρα ἐδέχθη ἐπιδρομὰς καὶ πληθυσμούς ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἀφρικὴν, καὶ ἀπὸ τὴν δυτικὴν Λιβύην καὶ ἀπὸ τὴν νοτιωτέραν Αἰθιοπίαν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν λοιπὸν Αἴγυπτον ἐπῆλθε μεγάλη καὶ περίεργος ἀνάμειξις πληθυσμῶν, Σημιτῶν ἐξ Ἀσίας καὶ Ἀφρικανῶν, ὅπως περίπου γίνεται καὶ σήμερον, μὲ τὴν συγκέντρωσιν καὶ ἀνάμειξιν διαφόρων φυλῶν πρὸ πάντων ἀφρικανικῶν. Εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Καΐρου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας συναντᾶτε ὅλας τὰς ἀποχρώσεις τῶν μελαφῶν καὶ μαύρων φυλῶν τῆς Ἀφρικῆς, κοντὰ εἰς τοὺς διαφόρους ἀντιπροσώπους τῶν λευκῶν φυλῶν.

Ἡ ἀνάμειξις μὲ τὰς κατωτέρας ἀφρικανικὰς φυλάς οὔτε τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον ὠφέλησε, οὔτε βεβαίως τὴν σημερινὴν θὰ ὠφελήσῃ. Ἡ τέχνη, ἢ ἐφευρέσεις γραφῆς, αἱ ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων δὲν δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀρκετὴ ὑπηρεσία εἰς τὸν πολιτισμὸν χώρας τόσον πλουσίας ὡς ἡ Αἴγυπτος. Ἡ αἰσχροκερδὴς ἐκμετάλλευσίς τῆς θρησκείας ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἢ ἐκμετάλλευσίς τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν πριγκίπων καὶ «δυνατῶν» εἶπεν ὡς ἀπο-

τέλεσμα τὴν κατάπτωσιν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, τὴν εὐκόλον ὑποδούλωσιν εἰς τοὺς ξένους ἐπὶ χιλιετηρίδας ἀπὸ τοῦ βου αἰῶνος π. Χ. (κατάκτησις Περσῶν) μέχρι σήμερον σχεδόν. Ἀλλ' ἢ ἐκμετάλλευσίς αὕτη δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἄνευ τῆς περιέργου ἐθνολογικῆς μελέτης ποὺ ἀνέφερα ἀνωτέρω. Τὰ αἴτια τῆς καταπτώσεως καὶ ὑποδουλώσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ εἶναι ἄξια πολλῆς προσοχῆς. Ἡ ἀνάπτυξις πολιτισμοῦ, ἢ διατήρησις τῆς ἐλευθερίας ἔθνους τινὸς εἶναι δυνατὰ ὅπου αἱ μεγάλα μᾶζαι τῶν λαῶν δὲν δουλεύουν εἰς ὀλίγους φεουδάρχας ἢ ἄλλους ἐκμεταλλευστὰς, ἀλλὰ ζοῦν καὶ ἀναπτύσσονται ἐλευθέρως καὶ προσφέρουν ἐκ τῆς ἀνεξαντλήτου ζωτικότητός των τοὺς ἱκανοὺς ν' ἀνέλθουν εἰς τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἔθνους ὡς πνευματικοὶ ἢ πολιτικοὶ ἀρχηγοί. Πᾶσα οἰαδήποτε κατάπνιξις τῆς ἐλευθέρως ἀναπτύξεως ὄλων τῶν μαζῶν τοῦ ἔθνους ἔχει ὡς ἀμείλικτον ἐπακόλουθον τὴν μείωσιν τῆς ζωτικότητός του, τῆς ἀκμῆς του.

Ἀποτέλεσμα τῆς καταπτώσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ ἦτο πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μέχρι τοῦ Ἡρακλείου ἐκυριαρχήσαν ἢ καὶ διηύθυναν (ἐπὶ Ρωμαίων δὲν ἐκυριαρχοῦν, διηύθυνον ὅμως αὐτοὶ πάλιν) τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη (332 π. Χ.—642 μ. Χ.). Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἀνέλτυσαν οἱ Ἕλληνες καὶ νομοθεσίαν καὶ οἰκονομικὰ καὶ τέχνην καὶ λογοτεχνίαν καὶ ἐπιστήμην καὶ καθόλου ὑπὸ ἔποψιν πνευματικὴν ἐπέτελεσαν ἔργα παγκοσμίου σημασίας, ἀντάξια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἰδιαιτέρως ἐπιθυμῶ νὰ ὑπομνήσω πρὸς φιλολόγους δύο μναδικὰ ἰδρύματα, τὴν περίφημον βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τὸ Μουσεῖον, τὰ ἰδρύματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν τὴν φιλολογίαν ὡς ἐπιστήμην καὶ τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων μαθηματικῶν. Ὅσοι φιλόλογοι ὁμιλοῦν περὶ παραμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους νὰ μὴ λησμονοῦν τοὺς μαθηματικοὺς τοὺς διδάξαντας ἢ σπουδάζαντας εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὸν Εὐκλείδην, τὸν Ἀρχιμήδη, τὸν Ἐρατοσθένη, τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Περγαῖον καὶ τόσους ἄλλους. Οἱ ἐθνικοὶ ῥήτορες, οἱ ὁποῖοι πολλάκις ἀερολογοῦν, ἄς μὴ λησμονοῦν τὸ Μουσεῖον, τὸ ἴδρυμα τὸ ὁποῖον κατὰ πρωτότυπον τρόπον ὑπεστήριξε τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης. Ὁ σημερινὸς Ἑλληνισμὸς θὰ εἶναι ἄξιος τοῦ παρελθόντος του μόνον ὅταν ἀπαλλαγῇ τοῦ σημερινοῦ προχειρολόγου τύπου τοῦ διανοουμένου καὶ

δημιουργήση ὑπερέτερους καὶ πρωτοτύπους ἐρευνητὰς καὶ ἐφευρέτας εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην.

Παρ' ὅλας τὰς ὑπηρεσίας τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς ἠσθάνοντο ὡς ξένους, ὡς ἐκμεταλλευτὰς, τοὺς ἐμίσουν θανασίμως χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἀπαλλαγοῦν αὐτῶν, ἂν καὶ τὸ ἐπεδίωξαν. Τὸ μῖσος αὐτὸ ἐξεδηλώθη σαφέστερον εἰς τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις περὶ μονοφυσιτισμοῦ καὶ διφυσιτισμοῦ τὸν πέμπτον καὶ ἕκτον αἰῶνα, ὅτε ἐτάχθησαν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι μετὰ τοὺς Μονοφυσίτας καὶ κατέστησαν ἀδύνατον κάθε συμβιβασμόν, τὸν ὁποῖον ἐπέιωξαν οἱ πολιτικοὶ τοῦ Βυζαντίου. Ὅταν ἦλθαν οἱ Ἄραβες εἰς τὴν Αἴγυπτον, γεμάτοι χαρὰν ἔσπευσαν οἱ φανατικοὶ μονοφυσίται Αἰγύπτιοι νὰ ταχθοῦν μετὰ τοὺς νέους κατακτητὰς διὰ ν' ἀπαλλαγοῦν τῶν Ἑλλήνων. Οἰκτρὰ πλάνη! Ἄν οἱ Ἕλληνες ἐξεμεταλλεύοντο τὴν χώραν οἰκονομικῶς, οἱ νέοι κατακτητὰι ἐπέβαλλον τὴν γλῶσσάν των, τὴν θρησκείαν των, καὶ ἀπὸ τοὺς θρησκοπήτους μονοφυσίτας ἀπέμειναν καὶ διεσώθησαν ὀλίγοι μόνον, οἱ Κόπται καὶ οὗτοι ὑπὸ δεινὴν κατάπτωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν ἡ νέα κατάκτησις. Μόλις σήμερον ἀπὸ τοῦ ἕκτου αἰῶνος π. Χ. ἀκούεται εἰς τὴν Αἴγυπτον φωνὴ ἔντονος ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἐθνικοφρόνων Αἰγυπτίων Ζαγλούλ-πασᾶς εἰς συνέλευσιν τῶν ὀπαδῶν του ὠρκίσθη ὡς ἐξῆς πρὸ ὀλίγου χρόνου: «Ὁ ρ κ ί ζ ο - μ α ι ἐ ν ὡ π ι ο ν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, εἶπεν ὑψῶν τὴν χεῖρα, ὅτι θὰ θυσιάσω ἐμαυτόν, τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ζωὴν μου διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν (τὰς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ δηλ.). Ἐκαστος ἐξ ὑμῶν ἅς ὀρκισθῆ». Λόγοι σύντομοι, ἀνδρικοί, ἥρωικοὶ οἱ ὁποῖοι συνεκίνησαν καὶ ἠλέκτρισαν τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Αἰγύπτου. Ἐχω τὴν ιδέαν ὅτι καὶ οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες τῆς Αἰγύπτου θὰ φύγουν ἀργὰ ἢ γλήγορα, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀναγκαζόμενοι, εἴτε ἴσως καὶ διὰ τῆς βίας κάποτε. Πολλοὶ τὸ ἔχουν ὑπ' ὄψιν καὶ κανονίζουσι ἐγκαίρως τὸ μέλλον των. Ἄς κατανοηθῆ καλῶς: Οἱ Ἕλληνες πατρίδα ἔχουν τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ τὴν Ρωσίαν, εἶναι ξένοι!

Εἰς τὴν Αἴγυπτον λοιπὸν ἐργάζεται καὶ σήμερον ὁ Ἕλλητισμὸς ὅπως καὶ ἄλλοτε, μετὰ τὰς διαφορὰς, ἐννοεῖται, ποὺ διακρίνουσι τὸν νέον ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον Ἕλλητισμόν. Μόλις ἀποβίβασθητε εἰς τὴν Ἀλεξάν-

δρειαν, βλέπετε τὸ πλῆθος τῶν Ἑλληνικῶν καταστημάτων καὶ πανταχοῦ ἐργαζομένους Ἕλληνας. Ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἴδρυνε τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 332) 1 π. Χ. ποῦ νὰ ἐγνώριζεν ὅτι μέχρι σήμερον ἡ πόλις του θὰ εἶχε τόσην σημασίαν καὶ θὰ περιεῖχε τόσους Ἕλληνας, ὑπὲρ τὰς 60,000! Τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Ἀλεξανδρείας δὲν σώζονται δυστυχῶς πολλὰ πράγματα, πάντως ὅμως ἱκανὰ λείψανα χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς μωσαϊκὰ, ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι, κιονόκρανα καὶ ἄλλα λείψανα οἰκημάτων χριστιανικῶν ἢ παλαιότερων Ἑλληνικῶν, ὅλα συγκεντρωμένα εἰς τὸ ὠραῖον μουσεῖον, τὸ ὁποῖον διατηρεῖ ἡ Δημαρχία τῆς Ἀλεξανδρείας. Τοῦτο καθὼς καὶ τὸ νέον Κοπτικὸν Μουσεῖον τοῦ παλαιοῦ Καίρου μᾶς δίδουν εἰκόνα τοῦ χριστιανικοῦ καὶ παλαιότερου Ἑλληνισμοῦ. Τὸ Κοπτικὸν ἀντιπροσωπεύει καὶ τὸν παλαιὸν χριστιανικὸν Αἰγυπτιακὸν κόσμον, ἀλλὰ περιέχει καὶ ἄπειρον πλῆθος ἐπιγραφῶν καὶ ἔργα Ἑλληνικῆς καὶ Ἑλληνοκοπτικῆς τέχνης. Εἶναι τὸ καλύτερον κέντρον ὅπου βλέπει κανεὶς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοὺς Χριστιανούς Αἰγυπτίους.

Μετὰ τὴν ἀποβίβασίν μου ἔμεινα ὀλίγον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀνεχώρησα εἰς τὸ Κάϊρον, ὅπου τὸ Σινᾶ ἔχει μετόχιον ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν προμήθειαν τροφίμων. Εἰς τὸ μετόχιον τοῦ Καίρου ἔμεινα εἴκοσιν ἡμέρας πρὸς ἐξέτασιν σειρᾶς κωδίκων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς ἀπὸ τοῦ 1600 καὶ ἐξῆς, διότι παλαιότεροι δυστυχῶς δὲν ἐσώθησαν. Ἐκ τῶν κωδίκων τούτων ἀντέγραψα διάφορα ἱστορικὰ ἔγγραφα, ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς σημασίας, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκδοθοῦν βαθμηδὸν καὶ πρὸ τῆς συγγραφῆς ἱστορίας τῆς Μονῆς τὴν ὁποῖαν θὰ ἐπιχειρήσω. Ἐπιφυλαχθεὶς νὰ συμπληρώσω τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐγγράφων ποὺ ἐξέλεξα, —κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ ἐκλέξω ἐκ τῶν πολυπληθῶν κειμένων τὰ μᾶλλον διαφέροντα κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου— ἀνεχώρησα τὴν εἰκοστὴν Ἰουλίου εἰς τὸ Σουέζ καὶ ἐκεῖθεν τὴν 21ην διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου *Bozulus* εἰς τὸ Τόρ (ἀρχ. Ραῖθῶ) τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ.

Τὸ Σουέζ εἶναι νεωτέρα πόλις, παρ' αὐτὴν ὅμως τὸ πάλαι ἀναφέρεται τὸ Κλύσμα, ὅπου ὑπῆρχε βεβαίως καὶ Ἑλληνικὸς συνοικισμός! Διότι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐξεμεταλλεύοντο οἱ Ἕλληνες καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικούς, κατὰ τούτους κυρίως διὰ τὸ μαργαριτάρι καὶ τὰ ἀρώματα τῶν Ἰνδιῶν. Ἀλλὰ τότε δὲν ἐγένετο μόνον ἐμπορικὴ ἐκμετάλλευσις, ὅπως σήμερον εἰς τοὺς κυριώ-

τέρους λιμένας τῆς Ἐρυθρᾶς, Σουέζ, Πόρτ-Σουδάν, Ἄδεν κλπ. ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικῆ. Δὲν εἶναι ἴσως πολὺ γνωστὸν τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου Ἰππάλου, ὅστις ἐθαλασσοπόρησε μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἀνεκάλυψε πρῶτος τὴν περιοδικὸν ἀνέμου μ ο σ ο ὦ ν τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀξίζει, νομίζω, νὰ γίνεται γνωστὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας μαθητάς, ὅσον τοῦλάχιστον καὶ οἱ νεώτεροι θαλασσοπόροι Βάσκο Δε-Γάμα κλπ. Ἀλλὰ καὶ Βυζαντινὸς περίφημος συγγραφεὺς καὶ θαλασσοπόρος Κοσμάς ὁ Ἰνδικοπλευστής πρέπει νὰ μνημονευθῆ ἑνταῖθα, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις πρῶτος οὗτος κάμνει λόγον περὶ τῶν πολυπληθῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τοῦ Σινᾶ. Βλέπετε ὅτι Ἑλληνικαὶ ἀναμνήσεις δὲν μᾶς ἀφήνουν οὔτε εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν.

Τὸ Τὸρ εἶναι τὸ ἐπίγειον τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν. Εἰς τὸ Τὸρ ὑπάρχουν καὶ σήμερον Χριστιανοὶ Ἕλληνες ὅπως ὑπῆρχον ἄλλοτε εἰς τὴν περίεργον αὐτὴν Χερσόνησον. Ἀλλὰ πρὶν ὁμιλήσω περὶ τῆς μονῆς, πρέπει νὰ εἶπω ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς χώρας καὶ τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων.

Ἡ Χερσόνησος τοῦ Σινᾶ εἶναι χώρα ὅλος διάφορος τῆς Αἰγύπτου πτωχὴ, ὄρεινὴ, ἄδενδρος, ἄνυδρος. Οὐδέποτε εἶχε μεγάλους συνοικισμοὺς καὶ σήμερον μόλις ἔχει 15.000 κατοίκους. Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἀραβες νομάδες (Βεδουῖνοι) κατὰ τὸ πλεῖστον, μόλις ἀποξῶντες ἐκ τῶν ὀλίγων αἰῶν καὶ τοῦ ἀραβοσῖτου των, συνήθως πεινασμένοι. Ὅπως ὅλοι οἱ νομάδες ἀντέχουν ἐκτάκτως εἰς τὴν πείναν, τὴν δίψαν, τὰς ὀδοπορίας καὶ τοὺς κόπους· ἂν εὑρισκόν ἕνα νέον Μωάμεθ θὰ τὸν ὑπηρετοῦν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀφοσιώσεως καὶ ὀρητικότητος, ὅπως ὑπῆρξαν οἱ πρόγονοί των τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον. Ζοῦν ἀκόμη πατριαρχικῶς, ὅπως περίπου εἰς τὸν ἐποχὴν τοῦ Ἀβραάμ, διότι ὁ χρόνος δὲν μετέβαλε σχεδὸν τίποτε ἔκτοτε! Ἀναφέρω τὴν χαρακτηριστικὴν παροιμίαν των: «Ἐνα γλήγορο καμήλι (ὄχι ἄλογο!) ἕνα Μαροκηνὸ σπαθὶ καὶ ἕνα ὄμορφο κορ.τοι, νὰ τί εὐχαριστεῖ τὸν Βεδουῖνο». Τὸ σπαθὶ τὸ φέρει ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ εἶχε ν' ἀμύνεται κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων — σήμερον κατ' οὐσίαν δὲν τὸ χρειάζεται — ἀφ' ὅτου ἔχει καὶ τὴν συνήθειαν νὰ ἀνάπτη τὸ βράδυ πυρᾶς ὄχι μόνον διὰ νὰ μαγειρεύσῃ ἢ νὰ φωτισθῆ (ἄλλο φῶς δὲν ἔχει!) ἢ καὶ νὰ θερμανθῆ ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποτρεπτικὰς τῶν θηρίων. Οἱ σημερινοὶ νομάδες εἶναι Μωαμεθανοὶ ἀλλὰ καὶ διετήρησαν συνήθειας προμωαμεθανικὰς, κάμνουν θυσίας αἰγῶν καὶ καμήλων εἰς τὸν Μωϋσῆν κατὰ πρῶτον λόγον, ἔπειτα δὲ εἰς

τὸν τοπικ' ἂν προφήτην Σάλεχ (=Σωτήρα), χριστιανὸν κατὰ τινα παρὰδδον.

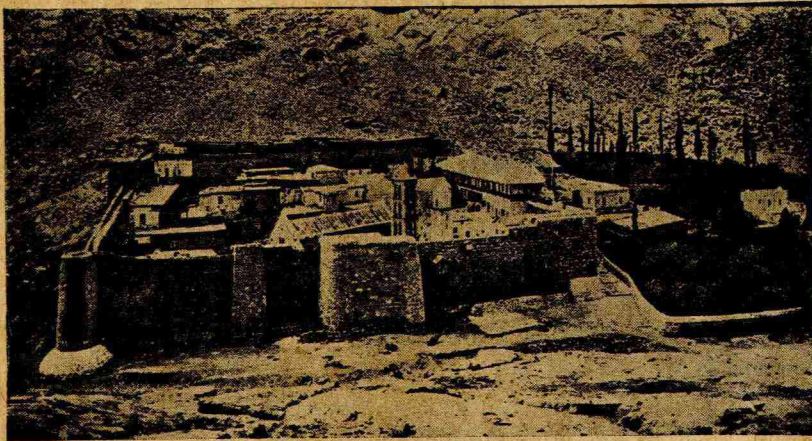
Ἡ πτωχὴ αὐτὴ χώρα ἐχρησίμευσεν ὡς γέφυρα διαβάσεως μεταξὺ Ἀραβίας καὶ Αἰγύπτου καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον διασώζει χιλιάδας σημιτικὰς ἐπιγραφὰς ἰδίας γραφῆς ὀφιοειδοῦς τῶν πρώτων Χριστιανῶν, προσερχομένας ἐκ τῶν μονίμων κατοίκων ἀλλὰ καὶ τῶν ἐρχομένων ἐξ Ἀραβίας εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ τὰνάπαλιν. Παραλείπω τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς, αἱ ὁποῖαι εὐρέθησαν ἐπίσης εἰς μεταλλεῖα πολυτίμων λίθων τοῦ Σινᾶ.

Ἄλλ' ἡ χερσόνησος τοῦ Σινᾶ εἶναι κυρίως περίφημος διὰ τὴν διάβασιν ἐκεῖ μεγάλου ἀνδρός, τοῦ Μωϋσέως. Οἱ μεγάλοι καὶ τὰς ἐρήμους κάμνουν πολυθρηλήτους. Ὁ Μωϋσῆς δὲν ἐπύρασεν ὡς κοινὸς ἄνθρωπος διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς καὶ τοῦ Σινᾶ διὰ νὰ φέρῃ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Ὑπέφερον εἰς τὴν ἐρημον αὐτὴν ἀπὸ τὸν λαὸν τὰ πάνδεινα, ἀλλὰ καὶ τότε ἀνεδείχθη μέγας, ἐκεῖ ἔλαβε παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀνέπτυξε εἰς τὸν λαόν του τὰς δέκα ἐντολάς. Καὶ πράγματι πολλοὶ μεγάλοι ἄνδρες, πολλοὶ ὑπεράνθρωποι εἶναι θεῖοι ὅπως ἄλλοι εἶναι διαβολικοί. Τὸ Σινᾶ ὄρος ὕψους 2.400 μέτρων, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται σήμερον ἡ μονὴ τοῦ Σινᾶ, θεωρεῖται ὑπὸ τῆς παραδόσεως τὸ ὄρος ὅπου ὁ Μωϋσῆς ἐπεκοινῶνησε πρὸς τὸν Θεόν. Ἀπὸ τῆς δράσεως τοῦ Μωϋσέως ἡ πτωχὴ χερσόνησος τοῦ Σινᾶ ἔγινεν ἱερὰ διὰ τοὺς Σημίτας καὶ ἔπειτα διὰ τοὺς Χριστιανούς.

Ὅταν κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα, εἰς τὴν χώραν τῆς τυφλῆς θρησκευτικότητος, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐγεννᾶτο ὁ μοναχικὸς βίος καὶ διὰ τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ Ἀντωνίου ἀπέκτησε κύρος καὶ γοητείαν ἰδιαίτεραν, ἡ χερσόνησος τοῦ Μωϋσέως ἐθεωρήθη κατάλληλος ἐρημος διὰ νὰ δεχθῆ τοὺς πολυαριθμοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔφευγον τὸν κόσμον, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐξ ἀντιδράσεως δὲν ἠθέλουν νὰ βλέπουν τὸ Ρωμαϊκὸν ἀνατολικὸν κράτος. Βαθμηδὸν χιλιάδες μοναχοὶ κατέφυγον εἰς τὴν ἐρημον τοῦ Σινᾶ καὶ συνετέλεσαν νὰ κατοικηθῆ καὶ νὰ καλλιεργηθῆ αὐτὴ ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε. Πανταχοῦ σήμερον εὐρίσκονται ἐρείπια καὶ ἴχνη παλαιῶν ἐρημητηρίων καὶ καλλιεργημάτων.

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Σινᾶ ὑπέστησαν ἐπανειλημμένως ἐπιθέσεις ἐκ μέρους τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τῶν Βλεμμύων, ἐσφάγησαν καὶ ἐληστεύθησαν πολλάκις καὶ διὰ τοῦτο κατέστη ἀνάγκη νὰ ἰδρυνθῆ ὀχρῶμα τι προφυλακτικὸν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὁ

Ἰουστινιανὸς παρακληθεὶς ἴδρυσε φρούριον εἰς τὴν κοιλάδα βορείως τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἐκεῖ ὅπου ὁ Μωϋσῆς κατὰ τὴν παράδοσιν εἶδε βᾶτον καιομένην καὶ μὴ καταφλεγόμενην καὶ ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ θεοῦ. Οἱ ἄπιστοι κριτικοὶ θέλουν νὰ δεχθῶν ὅτι ἡ καιομένη βᾶτος ἦτο πυρὰ νομάδων, ὅπως αἱ σημεριναὶ Ἐδῶ ἔχω νὰ ἀναφέρω ἀπλῶς τὴν παράδοσιν διὰ νὰ δεῖξω διατὶ ἐκτίσθη τὸ φρούριον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν τῷ κοιλάδος, δὲν ἔχω νὰ κρίνω αὐτὴν οὔτε τοὺς κριτὰς τῆς, κριτικὸς ἢ ἀκρίτους.

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΣΙΝΑ

Τὸ τετράγωνον φρούριον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκτίσθη ἐκ γρανίτου τῆς περιφερείας καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον σχεδὸν ἀκέραιον, ὡς δεῖγμα τῆς μεγαλεπήβολου ἐνεργείας του. Σύντομον περιγραφὴν αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης δημοσιεύω εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ 1927, ὥστε δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἐπανάβω. Τὸ φρούριον πράγματι ἔσωσε τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ διότι ἐπροφύλαξεν ἀπὸ ἐπιθέσεις τῶν ἀγρίων Ἀράβων. Ἐννοεῖται ὅτι ἐχρειάσθη πλὴν τοῦ φρουρίου καὶ ὅλη ἡ δεξιότης τῶν μοναχῶν καὶ ὅλη ἡ φιλανθρωπία τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας διὰ νὰ διατηρηθῇ μέχρι σήμερον τὸ ἴδρυμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Σήμερον ἀκόμη ἡ Μονὴ διανέμει εἰς ὠρισμένην φυλὴν Ἀράβων ψωμί καὶ ἄλλα τρόφιμα καὶ ὑποθέτω ἐγὼ ὅτι ἡ διανομὴ τροφίμων ἐγένετο ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἄλλ' ἢ φιλανθρωπικὴ αὕτη ἐνέργεια ἔδωκε γοητείαν εἰς τὴν Μονὴν καὶ δι'

αὐτὸ ἓνα αἰῶνα περίπου μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Μονῆς ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἱ νέοι κατακτηταὶ καὶ κύριοι τῆς Μονῆς Μουσουλμάνοι Ἀραβες ἔδωκαν εἰς αὐτὴν προνομία, τὰ ὅποια τῆς ἐξησφάλσαν ζωὴν καὶ περιουσίαν. Οἱ Ἀραβες ἠνώχλουν τὴν Μονὴν συχνὰ πυκνὰ καὶ ἐφόνεον ἐνίοτε καὶ μοναχοὺς μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ ἐκβιάσουν περισσότερα τρόφιμα, δὲν ἤθελον ὅμως τὴν καταστροφὴν τῆς, διότι ἐνόουν ὅτι τὸ τοῦ θὰ τοὺς ἐστέρει τὸ ψωμί.

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς ἴδρυσεν τὸ φρούριον καὶ ἐκκλησίαν ἐν αὐτῷ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ ὅτι τὸ ἴδρυμα τοῦτο εἰς τὴν Ἀραβίαν θὰ ἐπέζη καὶ θὰ διατηρεῖτο καλύτερον ὅλων τῶν ἄλλων ἔργων του—πλὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας—καὶ ὅτι θὰ ἐμνημονεύετο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λειτουργίαν ἀκόμη μέχρι σήμερον! Εἰς τὴν Μονὴν ἄλλοτε κατέφυγον Χριστιανοὶ διαφόρων ἐθνῶν ὄχι μόνον Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ Γεωργιανοί, Σύροι, Ἀβυσσῆσιοι, Ῥώσσοι. Δι' αὐτὸ πλὴν τῶν Ἑλληνικῶν ὑπάρχουν ἑκατοντάδες χειρογράφων Συριακῶν, Ἀραβικῶν, Γεωργιανῶν, Σλαβικῶν, δι' αὐτὸ πολλὰ ἀφιερῶματα τοῦ Σινᾶ ὑπῆρχον ἄλλοτε εἰς τὴν Γεωργίαν καὶ τὴν Συρίαν. Πλὴν τῶν χιλιάδων χειρογράφων ὑπάρχουν εἰκόνας ὅλων τῶν ἐποχῶν, βυζαντιναὶ καὶ μεταβυζαντιναί. Ἴσως οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ εἶναι τόσον πολλαὶ συγκεντρωμέναι ὅσαι εἰς τὸ Σινᾶ. Δυστυχῶς ἐνταῦθα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρος λόγος, ὅστις θὰ ἦτο μακρότατος κατ' ἀνάγκην. Περιορίζομαι μόνον περιεργείας καὶ δείγματος χάριν νὰ δημοσιεύσω μικρὰ τινα σημειώματα, τὰ ὅποια δύνανται ν' ἀποσπασθῶν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μεγαλύτερα ἔγγραφα. Τὰ μικρὰ σημειώματα καὶ ἐνθυμήσεις κλπ. ἔχουν πολλὴν ἀξίαν, διότι πολλάκις μᾶς δίδουν χρονολογίαν ἢ γενεαλογίαν, γλωσσικὴν ἢ ἄλλην πληροφορίαν.

Εἰς τετράδιον νεότερον, ἐφθαρμένον κατὰ τὸ πλεῖστον, μὴ ἠριθμημένον ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἀνέγνωσα τὴν ἐξῆς σημείωσιν.

Ἰεὶς τοὺς αψιμζ' (χρόνους δηλ.) ἐγένεε δυστυχία μεγάλην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὥστε ὅπου εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐπουλήθη τὸ σιτάρι τὸ κοιλὸ μαῖδ' (=μαῖδιὰ) 120 καὶ εἰς τὴν Κρήτην τὸ μουζούριον μαῖδ' 70. Εἰς δὲ τὴν Αἴγυπτον εὐρίσκατον εὐτυχίαν μεγαλώτατην.

Εἰς τὸν Κώδ. 2197 σ. 304 ὑπάρχει τὸ ἐξῆς σημείωμα :

αψεβ' μᾶς γράφει ὁ ἐπίτροπος : μᾶς κὺρ Γεώργιος καραϊωάννης ἀπὸ Βενετίας, ὅτι ἀπέθανεν ἓνας του συγγενῆς ὀνόματι Καρασάρης καὶ ἄφησε δουκάτα τρεχόμενα εἴκοσι τὸν κάθε χρόνον νὰ δίδωνται ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπιτρόπους τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας εἰς τὸ Ἅγιον ἡμῶν Μοναστήριον τοῦ Θεο-

βαδίστου ὄρους Σινᾶ διὰ μνημόσυνον τῆς ψυχῆς του, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐγράψαμεν εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον νὰ μνημονεύεται. Καὶ νὰ ζητοῦμεν τὸ καθ' ἕτος αὐτὰ τὰ εἰρημένια δουκᾶτα παρὰ τοὺς ἄνωθεν ἐπιτρόπους.

Ἐπὶ ἀργυροῦ ἐπιχρῶσου πολυελαίου ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἔνθα γίνεται μνεῖα τῆς αὐτῆς οἰκογενείας Καραγιάννη καθὼς καὶ τῆς ὀνομαστῆς ἠπειρωτικῆς χρυσοχοΐας :

† Ἐτελειώθη τὸ παρὸν κειμήλιον κατὰ τὸ αψνβ' ἔτος τὸ σωτήριον, μηνὶ Ἰουλίῳ ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου ἁγίου Σιναίου ὄρους καὶ ὑπερήμου κυρίου κυρίου Κωνσταντίου. Κατεσκευάσται δὲ ἐν πόλει Ἰωαννίνων δι' ἐπιστάσις μὲν τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος κυρίου Ἀναστασίου Καραϊωάννου, ἐργασίας δὲ τῶν χρυσοχῶν Σερμπάνου τε καὶ Εὐσταθίου Σουγδουρῆ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀφιέρωται παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου κυρίου Γερμανοῦ ἀρχιμανδρίτου Σιναΐτου ἐκ πατρίδος Καστορίας εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ τε καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Τριανταφυλλιάς.

Ἐπὶ ἀναλογείου κινητοῦ ἑξ Ἰνδικῆς χελώνης, κόγχης καὶ ἔλεφαντοστοῦ ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή :

ἐτελειώθη
τὸ παρὸν ἔτος
ζ'στ' Ἰουλίῳ
ξ' Λαυρεντί
ου ἀρχιεπισκόπου.

Ἐκατέρωθεν τῆς ἐπιγραφῆς γράφεται διηρημένον τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου Π ο ρ - φ ὄ ρ ι ο ς. Ὁ Λαυρέντιος ὑπῆρξεν ἀρχιεπίσκοπος κατὰ τὰ ἔτη 1592—1616.

Σημειῶνω καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου, ὅστις ἔγινε ὡς εἶναι σήμερον ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τοῦ Κρητὸς περὶ τὸ 1878. Ὁ θρόνος εἶναι κοσμημένος μὲ δικοφάλους ἀετοὺς (ὑπὲρ τοὺς 50!) καὶ ἐζωγραφήθη ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ Κρητὸς ζωγράφου, τοῦ Ἰωάννου Κορνάρου.

Ἐκ βᾶ' ρων ἀνηγέρθη τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον τοῦ Σιναίου ὄρους, ἔνθα ἐλάλησεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ παρὰ τοῦ ταπεινοῦ βασιλέως Ῥωμαίων Ἰουστινιανοῦ πρὸς αἶδιον μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου Θεοδώρας. Ἐλαβε τέλος μετὰ τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς βασιλείας του. Καὶ κατέστησεν ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ὀνόματι Δουλάς, ἐν ἔτει ἀπὸ μὲν Ἀδάμ σκα' ἀπὸ δὲ Χριστοῦ φκξ'.

Ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ ἁγίου καὶ Θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ Κύριλλος· χεῖρ ἦν ζωγράφου Κορνάρου Ἰωάννου Κρητὸς 1778.

Ἡ αὐτὴ ἐπιγραφή εὑρίθεται ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς (ἄνευ ὑπογραφῆς τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Κορνάρου) τοποθετημένης ἐπὶ τῆς προσόψεως

τοῦ τείχους καὶ ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ ἄλλων καὶ τοῦ Tafrafi, Melanges d' Archéologie et d' Epigraphie Byzantines. 1913 σ. 73 Πιθανώτερον φαίνεται μοι ὅτι καὶ ἡ ἔξω ἐπιγραφή ἐτοποθετήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου ἢ ὅτι ἀντεγράφη ὑπ' αὐτοῦ χάριν τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου.

Παραθέτω ἀκόμη νεωτέραν ἐπιγραφὴν εὐρισκομένην ἐπὶ τοῦ ἔσω-τερικοῦ ξυλίνου πλαισίου παραθύρου τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τείχους :

† Ἐτέθησαν τὰ σανίδια ἐν τῇ ἄνω στέγῃ σὺν τοῖς ἀστροῖς καὶ πήχεσι διὰ τῆς χειρὸς Προκοπίου μοναχοῦ Σκευοφύλακος τοῦ λιθοξόου καὶ Μακαρίου μοναχοῦ Οἰκονόμου, καὶ Νεοφύτου μοναχοῦ ζωγράφου, Κρητὸς τοῦ Συναΐτου, παρ' οὗ ἐζωγραφήθησαν πρὸς ὠραϊσμόν καὶ εὐπρέπειαν τοῦ θείου ναοῦ τούτου καὶ ψυχικὴν ἡμῶν σωτηρίαν. Ἐν αὐτῷ φωδ'.

Ὁ Προκόπιος ἐκ Καισαρείας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦτο δεξιότατος λιθοξόος, ὡς λέγει, καὶ γλύπτης καὶ μετὰ τοῦ ζωγράφου Κορνάρου ἔκαμε τὴν μέχρι σήμερον σωζομένην νεωτέραν διακόσμησιν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης. Ἡ στέγη τοῦ ἁγίου Γεωργίου κάτωθεν διαιρεῖται μὲ πήχεις, ἦτοι ξύλα περίπου πηχυαῖα εἰς τετράγωνα, βαμμένα κυανᾶ καὶ κοσμημένα μὲ χρυσᾶ ἄστρα.

Ἐκ τῶν πολλῶν παρέθηκα ἀσχολίαστα ὀλίγα μικρότερα σημειώματα, τὰ ὁποῖα εὐκολώτερον θὰ ἠδύναντο νὰ δημοσιευθοῦν ἐνταῦθα. Παρὰ τὰς μέχρι τοῦδε δημοσιεύσεις πρὸ πάντων τῶν Ῥώσων λογίων ὑπάρχει ἄφθονον ὕλικόν πρὸς ἔρευναν καὶ εὐχομαι εἰς τοὺς μαθητάς μου ν' ἀποβοῦν εὐτυχέστεροι καὶ δημιουργικώτεροι ἡμῶν εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν πεδῖον καὶ νὰ ἐπισκεφθοῦν πρὸς τοῖς ἄλλοις—τὴν μονὴν ἐπισκέπτονται λόγοι ἐξ ὄλων τῶν ἐθνῶν, μόνον οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀραιότατοι!—καὶ τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ, διότι πολλὰ ἐπιστημονικὰ διδάγματα θὰ ἀντλήσουν ἐκεῖθεν.

K. AMANTOS

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στὸν πρόλογο τῆς «Παναγίας τῶν Παρισίων» ὁ Victor Hugo ἀναφέρει πὼς κάποιος δειλινὸ διαβαίνοντας κατὰ τύχη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνεκάλυψε μισοσβυσμένη μὴ μικρὴ ἐπιγραφή: ΑΝΑΓΚΗ. Μόνο μὴ λέξη χαραγμένη ἐπάνω στὸν τοῖχο μὲ χαρακτῆρας ἑλληνικοὺς. Τὴν νὰ ἐσήμαινε τάχα ἡ παραγερασμένη αὐτὴ κατάρα; Ποιὸ βασανισμένο χέρι εἶχε φτάσει ἕως ἐκεῖ; Ἴσως ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ Hugo νὰ σήκωσε τὰ μάτια του μὲ ἀπορία: Στὶς τελευταῖες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ὁ φοβερός κολοσσὸς θὰ τοῦ φάνηκε πὸ πελώριος, τὰ ντουβάρια πὸ μουγγά, οἱ καμπάνες πὸ σιωπηλές στὴν πένθυμη ἡσυχία τοῦ δειλινοῦ. Ποιὸς λοιπὸν ἐκτυποῦσε αὐτὲς τὶς καμπάνες; Ποιὸς κατοικοῦσε στὴν ἐκκλησίαν; Ψηλά στὸν περίγυρο τοῦ καμπαναριοῦ θὰ πρόβαλε ἐκείνη τὴ στιγμή στὴ φαντασία τοῦ ποιητοῦ ἡ ἀπαίσια σιλουέττα τοῦ Cuasimodo.¹ Νὰ ὁ τρολλὸς! Νὰ τὸ φάντασμα! Νὰ ἡ φυλακὴ! Νὰ ἡ Ἑσμεράλδα. Ἔτσι ἀπὸ ἓνα συλλογισμὸ ἀπὸ ἓνα τίποτε ἐγεννήθηκε— ποὺς ξέρει; — ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἀριστουργήματα τοῦ Hugo.

Τὸ ἄλφα λοιπὸν τοῦ μυθιστορήματος εἶναι ἡ πρώτη ἰδέα· καὶ αὐτὴ προϋποθέτει αἴσθημα βαθὺ καὶ πρὸ παντὸς ἰδιοφυΐας. Ἡ ἰδιοφυΐα εἶναι τὸ πᾶν. Πόσοι ἐδιάβασαν τὴν ἐπιγραφή αὐτὴν τῆς Παναγίας; Πολλοί. Πόσοι ἐσταμάτησαν; Ὁ Hugo μόνος. Ὅταν ἔχη κανεὶς ἰδιοφυΐα ἢ ἐμπνευσις μπορεῖ νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸ κάθε τι. Ἀπὸ ἓνα πέταγμα πουλιοῦ, ἀπὸ ἓνα λόγο, ἓνα γέλιο. Ἄν εἶναι προικισμένος μὲ ταλέντο δὲν ἔχει ἀνάγκη ν' ἀναλύσῃ τὴν κακούργα ψυχὴ ἐνὸς Μπονὰ ἢ ἐνὸς Λαντροῦ γιὰ νὰ κάμῃ ἓνα ἀριστούργημα. Στὴ γωνία τοῦ δρόμου, στὴν ἴδια ὁδὸ πὸ κατοικεῖτε εἶναι ἓνας ζητιᾶνος. Αὐτὸς ὁ ἀπόκληρος τῆς τύχης ἔχει βέβαια κάποια ἱστορία. Ἴσως νὰ ἦταν ἄλλοτε πλούσιος καὶ εὐτυχής· ἴσως ἢ ζωὴ του πὸν τὸν ἔφερε σ' αὐτὴν τὴν κατάστασι νὰ ὑπῆρξε μὴ ἀτελείωτη τραγῳδία. Ἄν ἔχετε ἰδιοφυΐα θὰ τὴν εἴρετε· θὰ τὴν δημιουργήσετε· θὰ κάμετε νὰ τὴν αἰσθανθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι. Ἄν δὲν ἔχετε, οὔτε τὰ μεγάλα θέματα θὰ σᾶς ὠφελήσουν. Ὁ Flaubert² κά-

1. Ὁ κωδωνοκρούστης τῆς «Παναγίας τῶν Παρισίων» τοῦ Hugo.

2. Ὁ γνωστὸς γάλλος μυθιστοριογράφος, συγγραφεὺς τῆς «Madame Bovary», «Salammbô» κτλ. (1821—1880).

ποτε ἔλεγε: «Ὁ κοινὸς ἄνθρωπος πὸν περνᾷ καθημερινῶς κάτω ἀπὸ τὸ σπιτί μου, εἶναι πὸ ἐνδιαφέρον πρόσωπον γιὰ ἓνα συγγραφεὴ παρὰ αὐτὸς ὁ Flaubert».

Γιὰ νὰ ἔλθῃ τώρα πλεόν συγκεκριμένως στὸ θέμα, ἀναφέρω ὅτι στὸν πρόλογο τοῦ θαυμασίου ἔργου του «Pierre et Jean», ὁ Guh de Maupassant³ γράφει: «οἱ κακοὶ κριτικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πὸν κρίνουν λαμβάνοντας ὡς πυξίδα τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἰδιοσυγκρασίαν. Ἀναλόγως ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸν συγγραφεὴ: νὰ τοὺς συγκινήσῃ, νὰ τοὺς διασκεδάσῃ, νὰ τοὺς κάμῃ νὰ κλαύσουν, νὰ τοὺς κάμῃ νὰ γελάσουν, νὰ φιλοσοφήσουν κ.τ.λ. Ὁ καλὸς ὅμως κριτικὸς λαμβάνει ὡς βάσιν μόνον τὸ εἶδος τοῦ συγγραφεὸς καὶ ἀπαιτεῖ νὰ τοῦ κάμῃ ἓνα ἀριστούργημα εἰς τὸ εἶδος τοῦ πᾶντος. Ἄν ὁ συγγραφεὺς εἶναι ῥωμαντικὸς, θὰ ἐξετάσῃ εἰς τὸ ἔργον ὑπελείφθη ῥωμαντισμοῦ καὶ ποιήσεως. Ἄν εἶναι ρεαλιστῆς θὰ ἐξετάσῃ εἰς τὴν ὑπολείπεται ἀληθείας καὶ πραγματικότητος».

Σ' αὐτὲς τὶς πολὺ σωστὲς ἰδέες τοῦ Maupassant περὶ κριτικῆς καὶ συγγραφικῆς, θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω μερικὲς παρατηρήσεις ὅχι γιὰ νὰ τὸν ἀντικρούσω, ἀλλὰ μᾶλλον γιὰ νὰ συμπληρώσω τὴν σκέψιν του. Εἶναι βέβαιον πὼς κάθε συγγραφεὺς ἀναπτύσσεται μὲ τὴν γενικὴ ἰδέαν καὶ — θὰ ἤθελα νὰ μοῦ συγχωρήσετε τὴν ἔκφρασι — ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ αἰῶνος του». Τὴν θὰ λέγαμε π. χ. ἂν μᾶς παρουσιαζέτο σήμερα ἓνας νέος Fenelon⁴ μὲ τίποτε «Περιπέτειες τοῦ Τηλεμάχου»; θὰ καταλαβαίναμε; δὲν θὰ πετούσαμε τὸ βιβλίον ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὴν δευτέραν σελίδα; Ποιὸς θαυμάζει σήμερα τὸν Ῥαφαῆλον περισσότερον ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελο; Ποιὸς δὲν συγκινεῖται μὲρὶς σὲ ἓνα ἀγαλμα τοῦ Rodin πὸν θὰ ἦτον ἀκατάληπτο στοὺς ἀρχαίους χρόνους; Κάθε ἐποχὴ ἔχει τὶς ἀπαιτήσεις της. Ὁ αἰῶνας σήμερα διψᾷ θετικισμό, δύναμι, ἀλήθειαν καὶ ρεαλισμό. Αὔριο φέρεται ἀκαταμάχητα πρὸς τὴν ὕλη. Θὰ μοῦ πῆτε τώρα: Μὰ ὁ Pierre Loti, ὁ μεγαλύτερος αὐτὸς τεχνίτης τῆς φράσεως τοῦ αἰῶνος μας, δὲ ἦτο ῥωμαντικὸς; Ναι καὶ ὅχι. Συνεχρόνισε δηλαδὴ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ

3. Ὁ μεγαλύτερος τῶν ρεαλιστῶν συγγραφεῶν τῆς Γαλλίας (1850—1893), γνωστὸς ἰδίως ὡς διηγηματογράφος. Ἐκ τῶν μυθιστορημάτων του σπουδαιότερα εἶναι «Pierre et Jean», «Une Vie», «Fort comme la Mort», «Notre Cœur».

4. Διάσημος συγγραφεὺς τοῦ 17ου αἰῶνος.

αἰῶνος. Εἶχε τὴ δύναμι νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὴν ποίησί του, τὴν ἔξαρσι καὶ τὴ φαντασία του ὡς ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἔκαμε σχολὴ δική του τὴν Νεορομαντική. Ἐγελάσθηκε ὁ ἴδιος καὶ ἐγέλασε καὶ μᾶς. — Ἥλιος πὸν χάνεται στὰ νερὰ τοῦ Βοσπόρου, παλιόβαρκες πὸν κοιμοῦνται στ' ἀκρογιάλι, αἰωνόβια ξυλόσπιτα πὸν σαπίζουν ἐπάνω στὰ νερὰ, καφενεῖα ἀκάθαρτα, γεμάτα ἀπὸ τὸ ὄχληρὸ ῥοχάλισμα τῶν ναργιλέδων, μακρινὴ προσευχὴ κάποιου μουεζίννη, πὸν ἀνεβαίνει ἀργὰ — ἀργὰ στὸν καταπόρφυρο βραδυνὸν οὐρανὸ τῆς Ἀνατολῆς, ὄλ' αὐτὰ παίρνουν μιὰ σημασίαν ἐξαιρετικὴν στὴν ὥρα α φαντασία τοῦ καλλιτέχνη. Μᾶς τὰ δείχνει τόσο δυνατὰ καὶ ξειδανικευμένα, ὥστε νὰ νοσταλγοῦμε μὲ ὄνειροπόλα μάτια τοὺς ἐξωτικούς αὐτοὺς τόπους. Ἀλλὰ ὁ Loti, ὅπως εἶπα, εἶχε τὴ δύναμι νὰ συνδιάξῃ τὸ ταλέντο του μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς. Ὅλα αὐτὰ πὸν γράφει φαίνονται ζωντανὰ, ἐπειδὴ ὁ ῥομαντικὸς αὐτὸς συγγραφεὺς εἶναι καὶ ῥεαλιστὴς καὶ γι' αὐτὸ ἔζησε καὶ θὰ ζήσῃ.

Ἔτσι, νομίζω ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀτόμου ἀκολουθεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ αἰῶνος του καὶ ζυμῶνεται ἄθελα μαζί της. Ὅταν ὁ αἰῶνας αὐτὸς παραγηρῶσῃ, γεννᾷ ἕνα Dante, ἕνα Μιχαήλ Ἄγγελο, ἕνα Ronsard, ἕνα Hugo, ἕνα Zola πὸν παρασύρουν τὴν ἐποχὴ μαζί τους. Αὐτὰ, ὅσο γιὰ τὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ συγγραφέως. Μένει ἀκόμη τὸ τεχνικὸ μέρος.

Ὁ πολὺ καλὸς γάλλος κριτικὸς Antoine Albalat γράφει σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του βιβλία γιὰ τὸ μυθιστόρημα: «θέλετε νὰ συγγράψετε; Πάρτε σημειώσεις, ἀντιγράψετε τὴ ζωὴ τῶν προσώπων, διαλέξετε τὸ θέμα σας, ἐπεξεργασθῆτε τὸ σχέδιο, τὴ σύνθεσι, τὸ χρωματισμὸ καὶ τὸ στυλ». Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ μὴ συμφωνήσω ἐδῶ καθ' ὅλα. Βέβαια ἡ ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου χρειάζεται, ἡ σύνθεσις καὶ τὰ παρεπόμενα. Ἀλλὰ πῶς νὰ διαλέξῃ κανεὶς πάντοτε τὸ θέμα του (ἐκτίς ἂν πρόκειται γιὰ μυθιστόρημα θέσεως πρὸς ὑποστήριξιν δηλ. φιλοσοφικῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἀπόψεως), ἀφοῦ μπορεῖ τὸ μυθιστόρημα νὰ γεννηθῇ, ὅπως προηγουμένως εἶπα, ἀπὸ τὴν ἔμπνευσιν μιᾶς στιγμῆς; Καὶ πῶς ὁ Albalat συμβουλεύει ν' ἀντιγράψῃ κανεὶς τὴν ζωὴ τῶν προσώπων, ἀφοῦ πρέπει νὰ τὰ δημιουργήσῃ ὁ ἴδιος; Βέβαια ὑπάρχουν ὑποδείγματα: ἀλλὰ εἶναι μήπως ἀνάγκη ν' ἀντιγράψωμε τὴ ζωὴ τους; Θὰ ἐξετάσῃ κανεὶς τὸ μοντέλλο του ἀπὸ σιμὰ καὶ ἀφοῦ τὸ γνωρίσῃ, θὰ τὸ «δημιουργήσῃ» προπαντὸς, λογοκρίνοντας αὐ-

στηρὰ καὶ παίρνοντας ἀπὸ τὸ βίον του μόνον ὅσα χρειάζονται γιὰ νὰ ἐξετάσῃ μιὰ γενικώτερην ἀποψητῆς ζωῆς. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ οἱ ζωγράφοι. Ἡ περιφημὴ «Τζιόκοντα» τοῦ Λούβρου εἶναι μήπως πιστὴ ἀντιγραφὴ τῆς Μόνα-Λίζας; Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐξιδανίκευσις, δὲν ἐπιβάλλεται; Ὁ Ντοστογιέβσκυ ἐθύμωσε κάποτε διότι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἥρωας τοῦ μυθιστορηματός του ἦτο ψυχὴ μαύρη καὶ ἀδιόρθωτη. Νὰ μεγαλοφυΐα! Ὁ συγγραφεὺς ἔζοῦσε μαζί του. Ὁ Zola γράφει κάπου: «μπορεῖς νὰ κερδίσῃς τὴν ἀθανασία, ἂν κατορθώσῃς νὰ δημιουργήσῃς ὑπάρξεις πὸν θὰ κάμῃς νὰ κινήθουν καὶ νὰ ζήσουν».

Αὐτὸ πὸν πρὸ παντὸς χρειάζεται εἶναι, ἀφοῦ γνωρίσει κανεὶς τὸ μοντέλλο τοῦ ἥρωός του, νὰ μάθῃ κατὰ βάθος τὸν χαρακτῆρα του, νὰ τὸν «δημιουργήσῃ» τόσον καλά, ὥστε νὰ ξέρῃ τί θ' ἀπαντήσῃ ἢ τί θὰ κάμῃ σ' ὁποιαδήποτε περίστασι καὶ ἂν χρειασθῇ. Πρέπει νὰ διατηρηθῇ ὁ χαρακτῆρὰ του ἀναλόωτο μέχρι τέλους. Δὲν πρέπει νὰ γεμίζεται τὸ μυθιστόρημα μὲ πολλοὺς τύπους. Ἀναφέρονται μόνον ἐκεῖνοι πὸν εἶναι γνωστοὶ στὸν συγγραφέα καὶ πὸν ἐδημιούργησε πραγματικά. Ἐπίσης δὲν θὰ δοῦν ἡ ἴδια σημασία σ' ὅλους. Καθένας στὸ ἔργο ἔχει τὴ θέσι του πὸν δὲν πρέπει νὰ τὴν ὑπερβάλλῃ. Ἄν ὅλα τὰ πρόσωπα εἶναι στὴν αὐτὴ γραμμὴ χωρὶς πραγματικὸ relief χάνονται καὶ καταστρέφουν τὸ ἔργο ἀνεξαρτήτως τοῦ εἴδους, διότι λείπει ἡ καλλιτεχνικὴ δύναμις πὸν εἶναι τὸ μεγαλύτερον προτέρημα γιὰ ἕνα συγγραφέα. Τὰ «Πληγαμένα πουλιὰ» τῆς κ. Καζαντζάκη, μήπως δὲν «ἔπεσαν» τὸ περασμένον φθινόπωρον μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ εἶχε δόσει ο' ὅλους σχεδὸν τοὺς ρόλους τὴν ἴδια σημασίαν;

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τὸ σχέδιο (plan) τοῦ μυθιστορηματος, οἱ περισσότεροὶ ὑποστηρίζουν ὅτι, πολὺ μελετημένον καὶ ἐπεξεργασμένον, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ συγγραφέως, ὅταν δὲν εἶναι ἐκεῖνον πὸν ὀνομάζουν οἱ γάλλοι roman à thèse. Ἄλλοι γράφουν χωρὶς κανένα προσχέδιο, ἀπλὰς περιπετειᾶς τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἴδιοι δὲν γνωρίζουν τὸ τέλος, ὅπως ὁ συγγραφεὺς τοῦ περασμένου αἰῶνος Δουμᾶς πατήρ. Ὑπάρχουν μερικοὶ, πὸν σκέπτονται τὴν ὑπόθεσι χωρὶς νὰ ἐπεξεργα-

5. Ὡς γνωστὸν ἡ «Τζιόκοντα» εἶναι τὸ ἀριστούργημα τοῦ Leonardo Da Vinci (1452-1519) καὶ παριστᾷ τὴν Μόνα-Λίζα, τὴν ὡραιότεραν γυναῖκα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

σθοῦν κανένα σχέδιο ὅπως ἡ Georges Sand καὶ ὁ Stendhal. Ἐὰν μοῦ ἐπετρέπεται νὰ ἐκφράσω τὴν γνώμη μου, θὰ ἔλεγα ὅτι τὸ προσχέδιον εἶναι ἀναγκαῖο ὅταν δὲν εἶναι βασανισμένο ὑπερβολικά, ὥστε ν' ἀφίνη καὶ τὴν ἔμπνευση ἐλεύθερη. Ὁ Edgard Poe⁶⁾ εἶχεν ὡς ἀξίωμα: « εἰς ἓνα ποίημα ὅπως καὶ εἰς ἓνα μυθιστόρημα, εἰς ἓνα σονέττο ὅπως καὶ εἰς ἓνα διήγημα τὸ πᾶν πρέπει νὰ συντρέχη εἰς τὴν λύσιν. Ὁ καλὸς συγγραφεὺς ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὴν τελευταία γραμμὴ ὅταν γράφῃ τὴν πρώτη» Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ λεχθῆ καὶ γιὰ τὴν σύνθεσι. Ὁ Zola ἔγραφεν ἀνεξαρτήτως τῆς ἔμπνευσεώς του ἢ διαθέσεως. Κατέστρωσε τὸ σχέδιο, καὶ ἀφοῦ διαιροῦσε εἰς κεφάλαια ἔγραφεν ὠρισμένον ἀριθμὸν σελίδων καθημερινῶς. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ μυθιστορήματά του εἶναι ἄνισα καὶ περιέχουν ἐνίοτε καὶ περιόδους κακογραμμένες, ἀνάξιες τοῦ ἔργου.

Θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ πῶ ὀλίγα καὶ γιὰ τὸν χρωματισμὸν. Εἶναι ἄπειρα εἶδη μυθιστορημάτων, γι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς ν' ἀπαντήσῃ ἀπολύτως. Ἄν τὸ μυθιστόρημα εἶναι ρεαλιστικόν, φιλοσοφικόν, νατουραλιστικόν ἢ οὐδὲν ἄλλο, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ταλέντο ἐκείνου πὺν συγγράφει. Ὅ,τι ὠφελεῖ πολὺ, εἶναι ἡ ἀνάγνωσις καλῶν συγγραφέων πρὶν ἐπιχειρήσῃ κανεὶς νὰ γράψῃ. Κι' αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μεγάλοι, ἔχουν πολλὰς φορὰς ἀνάγκη νὰ ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ κάποιου. Πρέπει νὰ συγκρίνουν γιὰ νὰ βροῦν τὴν νότα καὶ τοῦ δικοῦ τους στίλ. Ὁ Flaubert πρὶν καθίσῃ νὰ συγγράψῃ συνήθιζε νὰ διαβάσῃ Victor Hugo. Ὁ μεγαλύτερος διδάσκαλος ἀπὸ τὸν ὁποῖον μπορεῖ νὰ μάθῃ κανεὶς νὰ γράφῃ εἶναι ὁ Ὁ μ η ρ ο ς. Ἐπίσης, γιὰ τὸ μυθιστόρημα, ὁ Τολστόι, ὁ Maupassant, ὁ Ντοστογιέφσκυ, ὁ Flaubert, ὁ Zola, ὁ Τουργιένεφ καὶ ἄλλοι.

Γιὰ νὰ συνοψίσω λοιπὸν ὅσα ἔγραψα, ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὸ μυθιστόρημα προϋποθέτει πρωτίστως ἰδιοφυΐαν, τὴν ὁποῖαν μπορεῖ νὰ ὑποβοηθήσῃ κανεὶς μετὰ τὴν ἐργασίαν, μετὰ τὸ νὰ γράφῃ πολὺ, νὰ μελετᾷ, προσάντων δὲ νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ παρατηρῆ. Τὰ ἄλλα ζητήματα ἔρχονται μόνον τοὺς καὶ εἶναι δευτερεύοντα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ συγγραφικὸν στίλ πὺν ἔχει ἀνάγκη ἰδιαιτέρας πραγματείας.

ΠΥΡΡΟΣ ΜΠΑΜΙΧΑΣ

6. Διάσημος ἀμερικανὸς μυθιστοριογράφος (1809—1849) γνωστὸς ἰδίως διὰ τὰς «Ἐξομωτικὰς Ἱστορίας» του.

ΦΑΙΔΡΑ - ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ - ΜΥΡΡΑ

(Συνέχεια)

Ἐνας ἄλλος μῦθος, παράλληλος καὶ μάλιστα φοιχτότερος ἀπὸ τὸ μῦθος τῆς Φαίδρας εἶναι ὁ μῦθος τῆς Μύρρας, πὺν ἀγάπησε τὸν πατέρα της τὸν Κινύρα. Πρῶτος ὁ Ὀβίδιος¹⁾ σὲ μὲτὰ Μεταμόρφωσή του (Metam. X. 298) μεταχειρίστηκε—θὰ ἰδοῦμε πῶς—τὸ μῦθος. Τὸν Ὀβίδιο ἔχοντας γιὰ πηγὴ πολὺ ἀργότερα ὁ ἰταλὸς τραγικὸς Ἀλφιέρης ἔγραψε τὸ ἄφταστο ἀριστοῦργημά του, τὴν τραγωδίαν του «Ἡ Μύρρα».

Ὁ Ἀλφιέρης, μὲ ψυχὴν τραχεῖαν, θαρροῦν, ἀκατέργαστη, βγαλμένη ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς φύσης, μὲ γι' αὐτὸ καὶ μεγαλόπρεπα ἐπιβλητικὴ. Ἐνας ποιητὴς μὲ πνεῦμα δυνατὸ καὶ πικρόχολο.²⁾ Οἱ τραγωδίαι του, κατὰ τὴν δίκαιην παρατήρησιν τοῦ Schlegel, εἶναι ὑπερβολικὰ καὶ τὰ πρόσωπά του ὄξου ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν. Κι ὅμως ὑπάρχουν λιγοστὰ δράματά του (Saul, Mirra), ὅπου ὁ τόνος γλυκαίνεται κάπως καὶ ὁ ποιητὴς πάει στὸ πλάι τοῦ ἰδεολόγου.³⁾

Ἐνα ἀπὸ τὰ δράματα αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ «Μύρρα». Ὁ ποιητὴς, διαβάζοντας κάποτε τὸν Ὀβίδιο, αἰστάνθηκε τὰ μάτια του νὰ ὀργετοῦνε ἀπὸ δάκρυα γιὰ τὴν σκληρὴν τὴν τύχην τῆς Μύρρας.⁴⁾ Ἐτσι τοῦ δόθηκε ἡ ἀφορμὴ νὰ γράψῃ τὴν τραγωδίαν του, πὺν ὅμως διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Ὀβιδίου. Ἄς δοῦμε πρῶτα πῶς ὁ λατίνος ποιητὴς ξετυλίγει τὸ μῦθος: Ὁ Κινύρας εἶταν βασιλεὺς τῆς Κύπρου καὶ εἶχε μὲτὰ μὲτὰ ἀκριβὴ θυγατέρα, τὴν Μύρρα. Ἡ δυστυχιμένη αὐτὴ κόρη, χτυπημένη ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην, αἰστάνεται μὲτὰ παράνομον ἀγάπην γιὰ τὸν ἴδιον τῆς τὸν πατέρα. Γυμνὰ εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ ἀνισταθῆ στὸ πάθος της, μὲτὰ τὸ τέλος ἀφίνηται σ' αὐτὸ νὰ τὴν ἐφέρῃ σὴν καταστροφὴν. Εἶταν μὲτὰ σιγαλὴ νύχτα, ἡ ὥρα, πὺν (στ. 446)

1) Ὁ ἴδιος ὁ Ὀβίδιος μιλεῖ καὶ σὴν «Τέχνην ἀγαπᾷ» ἑλλ. μετ. σ. 11.

2) Ποιὸς ξεχνάει τὸ ὄμιον σονέττο σὸν ἑαυτὸν τοῦ «Suo ritratto» καὶ μάλιστα τοὺς τελευταίους στίχους του; (M. Martina, Antologia Italiana, II, p. 100)

Or stimandomi Achille, ed or Thersite.

Uom, se' tu grande o vil? Muori, e il saprai.

3) Ὁ Ἀλφιέρης εἶταν ὀμηρικὸς δημοκρατικὸς. Πόσο μισοῦσε τὴν τυραννίαν μᾶς δείχνουν οἱ τραγωδίαι του «Φίλιππος», «Ἀγαμέμνων» κ. ἄ.

4) Ὁ ἴδιος δηγᾶται τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν (Vita, IV, 14).

«Cuncta silent interque Triones
Flexerat obliquo temone plaustra Bootes

Ἡ Μύρρα, τρελλή ἀπὸ τὸ πάθος της σηκώνεται σιγά. Κοντεύει στὴν κάμαρα τοῦ πατέρα της. Σταματᾷ πάλι. Κάτι τῆς πιέζει τὴν καρδιά. Μὰ σὲ λίγο προχωρεῖ. Φτάνει κοντά του καὶ «devota corpora iunxit». Τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας σκεπάζει τὸ ἔγκλημα. Ὁ Κινύρας δὲν εἶχε καταλάβει ἀκόμη ποιά εἶταν ἐκείνη, πὺν σύρτηκε ἴσαμε τὸ πλευρό του 2) Ὅταν ὁμως δειλὸ τὸ φῶς τῆς χαραυγῆς ἄρχισε νὰ μπαίνει στὴν κάμαρα μέσα, ὁ Κινύρας βλέπει τὴν κόρη του καὶ καταλαβαίνει τὸ ἔγκλημα, ποῦχε γίνει. Ἀπελπισμένος, τραβάει τὸ σπαθί του καὶ πεθαίνει.

Ἡ Μύρρα ἀφίνει τὸ σπίτι της καὶ πλανιέται στοὺς κάμπους, ἔχοντας στὴν κοιλιὰ της τὸ ἄνομο βάρος (vix uteri portabat onus). Ἡ Ἄρτεμις τότες τὴ λυπᾶται καὶ «τῆς κρύβει τὴ ντροπή της, καθὼς λέει ὁ Ὀβίδιος (Ἡ Τέχνη ν' ἀγαπᾷς), κάτω ἀπὸ τὶς φλοῦδες ἑνὸς δέντρου, πὺν τὰ δάκρυά του μᾶς χρησιμεύουνε γιὰ εὐωδιές».

Ἔτσι εἶταν ὁ μῦθος ὅταν τὸν πῆρε στὰ χέρια του ὁ Ἀλφιέρης. Γραμμένος, βέβαια, μὲ τέχνη καὶ ὑποβλητικότητα, ἀλλὰ στερημένος ἀπὸ μιὰ ἀνώτερη πνοή, ἀπὸ ἕνα ἠθικὸ φόντο. Ἀνοίγει τὸ δράμα μ' ἕνα διάλογο τῆς βασίλισσας καὶ τῆς ἐμπιστευμένης της τῆς Εὐρίκλειας. Εἶναι χαράματα καὶ ἀκόμα δὲν ἦρτε ὁ βασιλιάς. Μιλοῦν γιὰ τὴν κατάσταση τῆς Μύρρας. Λέει ἡ βασίλισσα:

È ver, ch' io da gran tempo
Di sua rara beltà languire il fiore
Veggio; una muta, una ostinata ed alta
Malinconia mortale appannan in lei κ. π.

Κ' ἡ γλωμάδα αὐτῆ τοῦ θανάτου, πὺν χύνεται ἀπάνου στὸ γλυκὸ πρόσωπο τῆς Μύρρας, δὲν εἶναι μονάχα ἕνα σημάδι τοῦ πάθους. Εἶναι μαζὶ καὶ τὰ σημάδια ἑνὸς τρομεροῦ ἀγῶνα. Γιατὶ ὁ Ἀλφιέρης αὐτὸ κυρίως θέλησε νὰ πιτύχη, νὰ δείξη τὴν καρτερικὴ πάλη τῆς κόρης πρὸς τὴν ἀνώτερη θέληση μιᾶς θεᾶς. Κ' ἡ Μύρρα στὴν πάλη αὐτῆ ξεαγνίζεται στὰ μάτια μας. Δὲν εἶναι πιά ἡ παθιασμένη γυναῖκα τοῦ Ὀβίδιου εἶναι τὸ ἁμαρτωλὸ τὸ θυμὸ, τὸ παγνιδάκι τῆς σκληρῆς τύχης της. Γιὰ νὰ κάμη πὺν φωτεινὸ τὸ δρόμο αὐτοῦ τοῦ σκληροῦ ἀγῶνα ὁ ποιητής,

2) Ἐδῶ ὁ ποιητής μᾶς ἀφίνει κάποιαν ἀμφιβολία. Εἶταν τάχα αὐτὸ κάτι πὺν μπορούσε νὰ γίνῃ; —

ἀλλάζει τελείως τὴ μορφή τοῦ μύθου. Ἡ Μύρρα, σπρωγμένη ἀπὸ τὴ συμβουλή τοῦ πατέρα της καὶ τῆς μητέρας της, ἀποφασίζει νὰ παντρευτῆ τὸν Πηρέα. Ἴσως θάβρισκε ἐκεῖ τὴν ἡσυχία. Ἴσως θὰ μπορούσε ἔτσι νὰποκομίσει τὸ τρομερὸ της πάθος. Μὰ γελιέται. Ὁ δυστυχισμένος ὁ Πηρέας, πὺν τὴν ἀγαπάει μὲ μιὰν ἀγάπη βαθειά, νοιώθει τὴν ψυχρότητά της. Προσπαθεῖ νὰ τῆς δώσει ζωή. Τοῦ κάκου ὁμως.

Ἐρχεται, στὸ τέλος, ἡ μέρα τοῦ γάμου. Ἡ Μύρρα ἐλπίζει νὰ ξεφύγη. Μὲ λόγια τρυφερὰ μιλεῖ στὸν ἀγαπημένο της τὸν Πηρέα. Τοῦ μιλεῖ γιὰ τοὺς τόπους καὶ τὶς θάλασσες τὶς καινούργιες, πὺν θὰ ἴδουν, σὰν φύγουν ἀπὸ τὸ πατρικὸ της σπίτι:

Si dolce sposo; ch' io già tal ti appello;
Se cosa io mai ferventemente al mondo
Bramai, di partir teco al nuovo sole
Tutta ardo, e il voglio.

Καταλαβαίνει κανεὶς, σὰν ξαίρη τὸ σκληρὸ τὸ μυστικὸ της, πόση εἰρωνία κλειοῦνε μέσα τοὺς αὐτὰ τὰ λόγια, πὺν ὁ Πηρέας ἄκουε γιομάτος εὐχαρίστηση. Ἡ ὥρα πιά κοντεύει. Ἀνάφτηκαν τοῦ ἡμέβαιου οἱ λαμπάδες καὶ ὁ χορὸς ἀρχίζει νὰ τραγουδάη:

De' nodi tuoi, bello Imenéo giocondo,
Stringi la degna coppia unica al mondo 1)

Στὰ ὄμορφα τὰ τραγούδια ξανάφτει τῆς Μύρρας τὸ πάθος. Ἄρχινάει νὰ τρέμη. Ἡ πιστὴ Εὐρίκλεια τὴν καταλαβαίνει. Ἀντέχει ὁμως ἀκόμη. Κι ὁ χορὸς συνεχίζει τὸ τραγούδι του. Μὰ δὲ βαστάει πολὺ. Τὰ γόνατά της λυγίζουνε, ὁ νοῦς της σκοτίζεται. Ὁ δυστυχισμένος ὁ Πηρέας σκοτώνεται μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι. Ἡ Μύρρα ὁμως δὲν ἁμαρτάνει ἀκόμα. Μὰ ἐκεῖ, πεσμένη μὲς στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της, μιὰ φωνὴ κομμένη ἀπὸ τὰ θλιβερὰ ἀναφιλητὰ λέει τὸ ὄνομά του Ὁ Cipro! Κ' ἔστι προδόσει τὸ τρομερὸ μυστικὸ της. Ἔστι ἁμαρτάνει. Μὰ γιὰ λίγο ἔρχεται πάλι στὸν ἑαυτὸ της. Σκέφτεται τὸ ἔγκλημά της, ἀναλογιέται πόσο πὺν εὐτυχισμένη θάταν ἂν εἶχε πεθάνει προτιότερα καὶ πεθαίνει λέγοντας στὴν Εὐρίκλεια:

Quand' io... tel... chiesi...
Darmi... allora... Euricléa... dovevi il ferro...
Io moriva... innocente;... empia... ora... puojo 2)

Τὸ κομμάτι αὐτὸ τοῦ χοροῦ εἶναι παρμένο ἀπὸ ἕνα ἐπιθαλάμιο τοῦ Κάτουλλου (42).

2) Οἱ στίχοι αὐτοὶ μᾶς θυμίζουν κάποιους στίχους τῆς «Φαίδρας» τοῦ Ρακίνα (III. 3).

Jo moriva innocente ! Τὰ λόγια ταῦτα μᾶς δείχνουνε τὸ δρόμο τῆς πάλης, πὸν πέρασε καὶ μᾶς θυμίζουνε τὸ σκληρὸ τὸ ῥοιζικὸ τοῦ ἀνθρώπου, πὸν ἀνυπεράσπιστος καὶ ἀδύνατος διαβαίνει ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς πλάνες τῆς ζωῆς.

* *

Κι ἀφοῦ περιπλανηθήκαμε τόσο ἀνάμεσα στὴ θάλασσα τῶν παθῶν, ἀντιπυρρῶμε πιά τὸ γλυκὸ τὸ χειμαδιό. Στὸ νοῦ μας δύο πραγματά μνήσκουν. Ἡ βαθιὰ ψυχογημένη γυναῖκα, ἡ ἀληθινὴ γυναῖκα τοῦ Εὐριπίδη καὶ τὸ γλυκὸ τὸ φῶς πὸν χύνεται γύρω στὴ συμπαθητικὴ μορφὴ τῆς Μύρρας τοῦ Ἀλφίερη. Τὸ ἀντιπυρρῶμε σὰν βγήκαμε ἀπὸ τὴν κόλαση τῆς Μεταμόρφωσης τοῦ Ὀβιδίου καθὼς ὁ Λάντης ἀντίκρουσε τὸ σιγαλὸ φῶς τῶν ἀστειῶν, σὰν βγήκε ἀπὸ τοὺς μαύρους τῆς κόλασης κύκλους.¹

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

[Ἀναλύονται ἢ κρίνονται ὅσα βιβλία μᾶς στέλλονται καὶ παρουσιάζουν ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἢ σχετίζονται εἰδικώτερον μὲ τὰ θέματα τοῦ δευτέρου μας].

Ἄ. Χατζημιχάλη: Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη. Σκύρος. Ἐν Ἀθήναις 1925. Ἡ κ. Χατζημιχάλη μᾶς παρουσιάζει μίαν ἐργασίαν πρω-

¹ Στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, στὰ τραγούδια ἐνὸς λαοῦ πὸν συγκρατημένα καὶ αὐστηρὰ ἀντίκρουσε τὴ ζωὴ καὶ τὰ φανερώματά της, ἡ παρὰ τὴ φύση ἐρωτικὴ ἀμαρτία εἶναι τέλεια ἄγνωστη. Θὰ μπορούσε κανεὶς μάλιστα νὰ πῇ πὼς σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὑπάρχει μιὰ μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν κλασικὴ ἀρχαιότητα καὶ τὸ νέο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ. Ἡ ἀρχαιότητα εἶχε περισσότερον τραγικὸ βάθος. εἶταν ἓνα κομμάτι τῆς ἀμόλευτης ἀγρίας φύσης. Ἀντίθετα, τὸ νεοελληνικὸ πνεῦμα βγαλμένο ἀπὸ τὴν αὐστηρὴν καὶ ἀσκητικὴν ζωὴν τῶν αἰώνων, ἐπῆρε μιὰ λεπτότητα ἐξαιρετικὴ, πὸν εἶναι στερημένη ἀπὸ τὴν πρωτόγονη ὀρμὴ καὶ δύναμη, μὰ πὸν ὅμως μᾶς εἶναι πολὺτιμη, γιατί συμβολίζει τοὺς δρόμους, πὸν πέρασε στὶς διάφορες ἐποχὰς ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ.

Τὸ μόνο πὸν βρίσκουμε στὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶναι ἡ παρὰ τὸ νόμο ἀγάπη. Στὸ ποίημα «Τάγαπημένα ἀδέρφια κ' ἡ κακὴ γυναῖκα» (Ἐκλογαί, Πολίτης, ἀρ. 80) βλέπουμε μιὰ τέτοια ἀγάπη ἀνάμεσα σὲ πρόσωπα, μακρινοῦ συγγενικοῦ βαθμοῦ. Τὸ τέλος ὅμως τοῦ τραγουδιοῦ μᾶς φέρνει πάλι στὴ σκέψη πὼς τέτοια θέματα εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ νοοτροπία τοῦ νεοελληνικοῦ λαοῦ.

τότυπον εἰς τὴν Ἑλλάδα : μελέτη τῆς λαϊκῆς νησιωτικῆς τέχνης. Μετὰ τὸν πρόλογο ἐξετάζει τὸ σπῆτι γενικὰ τὸ ἑλληνικὸν καὶ εἰδικώτερον τὸ σκυριακὸν καὶ ἔπειτα ὅλα τὰ εἶδη τῆς χειροτεχνίας. Ὁ καλλιτεχνικὸς τόμος τῆς εἶναι πλήρης εἰκόνων ἀναφερομένων εἰς τὰ θέματα πὸν μελετᾷ καὶ πολλῶν σχεδίων τῆς ἰδίας. Μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν λαὸν μᾶς ξεσκέπασε εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς μίαν τέχνην πὸν προηγουμένως μᾶς ἦτο ἄγνωστος.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ μελέτη θὰ εὕρη μιμητάς. Εἶναι δὲ τοῦτο ἀνάγκη διότι μόνον μὲ τὴν ἀδιάκοπον καὶ προσεκτικὴν μελέτην τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τοῦ λαοῦ μας θὰ εἰμπορέσωμε νὰ ἐνοήσωμε ἀπὸ πλησίον τὸ πνεῦμα τοῦ καὶ τὴν ψυχὴν του.

Π. Γνευτοῦ: Τραγούδια Δημοτικὰ τῆς Ῥόδου.

Ὁ κ. Γνευτός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἔτη τώρα ἀσχολεῖται μὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια συνεχέντησε εἰς ἓνα τόμον τὰ τραγούδια τῆς Ῥόδου. Τακτοποιημένα μὲ καλλιτεχνικὸν γοῦστο τὰ τραγούδια αὐτὰ μᾶς παρουσιάζουν ἀπὸ κάθε ἀποφιν τὴν ζωὴν τῆς μεγάλης νήσου τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἔτη μέχρι σήμερον ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τὰς πολλὰς τῆς περιπετείας. Μὲ τὸ διβλίον τοῦ κ. Γνευτοῦ συμπληρώνεται ἡ γνώσις τῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς τῆς νήσου πὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Γεωργιλλᾶ καὶ τὸ περιφημον ἀλφάβητον τῆς Ἀγάπης (Wagner: ABC der Liebe eine Sammlung Rhodischer Liebeslieder) καὶ τελειώνει εἰς τὰ τελευταῖα λιανοτράγουδα. Σημαντικωτάτη εἶναι ἡ παραλλαγή τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ πεθαμένου ἀδελφοῦ καὶ ὁ «Βρυκόλακας» διὰ τὸ ὅποσον ὁ κ. Γνευτός κάμνει ἰδιαιτέρον λόγον. Ἐπίσης σημαντικὴ εἶναι ἡ παραλλαγή τοῦ «Γεφυριοῦ», τὸ «Ναυάγιο» κτλ.

Δυστυχῶς ἡ συλλογὴ δὲν συνοδεύεται καὶ μὲ ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν ἔτσι, πὸν νὰ δείχνη μὲ τὰς λεπτομερείας τὴν σχέσιν τῆς Ῥοδιακῆς ποιήσεως μὲ τὰς ἄλλας κοινοτέρας παραλλαγὰς.

N. Z.

Ὁ Σολωμὸς χωρὶς μεταφυσικὴ. Κ. Βάρναλη. Ἐκδ. «Στοχαστῆ» Ἀθήνα 1925. Τὸ διβλίον αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα ἐκεῖνα διβλία πὸν κάπου-κάπου παρουσιάζονται στὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα τοῦ τόπου μας γιὰ νὰ ταραξοῦν τὰ θαλωμένα νερὰ τῆς διανοητικῆς αὐτοϊκανοποι-

ησης και τοῦ κριτικοῦ μας μανδαρινισμοῦ, και νὰ δώσουν μιὰ καινούρια ὄθηση γιὰ τὸ ξεσκλάδωμά μας ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορη ἀπολυτοδοξία ποὺ μᾶς μαστίζει.

Ἰσαμε τώρα οἱ διάφοροι κριτικοὶ τοῦ Σολωμοῦ, δυὸ πράγματα ἐπιδίωξαν: ἢ νὰ τὸν ἐξιδανικεύσουν και νὰ τοῦ ντύσουν τὸν φαινομενικὰ διορθω μαντύ τοῦ «ἐκτὸς τόπου και χρόνου» ἀνθρώπου, γιὰ νὰ τὸν ἀνακηρύξουν ἔπειτα προστάτη ἀγιοῦ τους, ἢ νὰ τοῦ ἀρνηθοῦν σχεδὸν κάθε ἀξία, ἐκμεταλλευόμενοι τὸ ἀποσπασματικὸ τῶν σωζομένων του, και νὰ διακηρύξουν πῶς ἡ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία ἀρχίζει με τὸν Παλαμᾶ. Οἱ ὑπερβολές τῶν δυὸ αὐτῶν τάσεων, τὴν ἴδια ἔχουν αἰτία: τὸν ὑποκειμενισμό. Καὶ οἱ μὲν και οἱ δέ, δὲν εἶχαν τὴν ἀπαιτούμενη μέθοδο γιὰ νὰ κρίνουν ἓνα ἱστορικὸ πρόσωπο σὰν τὸ Σολωμὸ και νὰ τοῦ δώσουν τὴ θέση του, πρῶτα στὴν ἐποχὴ του ποὺ τὸν δημιούργησε και ἔπειτα στὴν ἐποχὴ μας ποὺ τὸν κληρονόμησε.

Τὴν ἔλλειψη αὐτὴ ἔρχεται ν' ἀναπληρώσῃ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βάρναλη, γραμμένο μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιμέλεια και πρὸ πάντων με ἀντικειμενικότητα. Ὁ κ. Βάρναλης ἀντικρῶζει τὸ Σολωμὸ ὄχι με τὴ συνειθισμένη ἀντίληψη πῶς κριτικὴ εἶναι ἓνα λογοτεχνικὸ εἶδος ὅπου ὁ καθεὶς ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπιδείξῃ και τὴν πιὸ ἀχαλίωτη φαντασία και τοὺς ἄρρωστους πόθους τοῦ συναισθηματικοῦ του ἐγώ, μὰ πῶς κριτικὴ εἶναι θετικὴ ὑποεπιστήμη με νόμους και ἐπομένως με ἀπαιτήσεις ἀντικειμενικότητος.

Γιὰ τὸν κ. Βάρναλη ὅπως και γιὰ κάθε ἀντικειμενικὸ διανοητὴ ὁ Σολωμὸς εἶναι ὄρισμένο ἱστορικὸ πρόσωπο ποὺ ἔζησε σὲ μιὰ ὄρισμένη ἐποχὴ κάτω ἀπὸ ὄρισμένες ὄλικές και πνευματικὲς ἐπιδράσεις. Κάθε προσπάθεια ἀφαίρεσης και ἐξιδανίκευσης εἶναι πρὸς θλάβη τοῦ Σολωμοῦ, γιὰ τὸν θγάζει: ἔξω ἀπὸ τὸν ἀέρα ὅπου ἔζησε και τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ποὺ τὸν ἐγέννησε. Προσωπικότητα σὰν τὸν Σολωμὸ πάντοτε κερδισμένη θὰ βγῇ, ἀν μετρήσουμε τὴν ἀξία της μέσα στὴν ἐποχὴ ὅπου ἔζησε κι' ὕστερα τὴν ζυγίσουμε με τὰ σημερινὰ αἰσθητικὰ και φιλοσοφικὰ σταθμὰ.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο κι' ἀπὸ τὸ ἀξιόλογο αὐτὸ βιβλίον τοῦ κ. Βάρναλη, ὁ Σολωμὸς θγαίνει πολὺ ἀνώτερος ἀπ' ὅ,τι θέλησαν νὰ μᾶς τὸν παραστήσουν οἱ μεταφυσικοὶ κριτικοὶ του. Βγαίνει τέτοιος ποὺ ἦταν: ἀληθινὸ

και ζωντανὸ τέκνο τῆς ταρχώδικης ἐποχῆς του και θαυμάσιος διερμηνευτὴς τῶν πόθων τῶν συγχρόνων του.

Θ. Π.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Πεπραγμένα Ὀυλλων

Ἐλλείπει χώρου εἰς τὸ πρῶτον φύλλον ἀνεβάλαμεν διὰ τὸ παρὸν μίαν ἀνασκόπησιν τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Ὀμίλου κατὰ τὸ διαρεῦσαν διάστημα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του.

Πέρισυ, κατὰ τοὺς ὀλίγους μῆνας, ἐνηργήθησαν αἱ ἐξῆς κατὰ σειρὰν διαλέξεις και ἐκδρομαί:

Ἐπί τεσσαρα μαθήματα τοῦ κ. Λίνου Πολίτη περὶ τῆς νεοελληνικῆς μετρικῆς. Ὀμιλία τοῦ κ. Σοφ. Χουδαβερδύγλου περὶ γενέσεως τῆς στενογραφίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι. Τέσσαρες ὀμιλίαι τοῦ κ. Ἰωάν. Συκουτρῆ περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ σπουδάξωμεν φιλολογίαν. Ὀμιλία τοῦ κ. Πορφύρα Δικαίου περὶ τῆς προϊστορικῆς Κύπρου μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων. Ὀμιλία τοῦ καθηγητοῦ κ. Θεοφ. Κακριδῆ περὶ τῆς σημασίας τῶν λατινικῶν γραμμάτων και τελευταία τοῦ κ. Διον. Ζακυθίνου περὶ τοῦ ποιητοῦ Λορέντσου Μαβίλη μετὰ ἀπαγγελίας τῆς δ. Χ. Κωνσταντίνου. Τὰς διαλέξεις αὐτὰς ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Α. Ἀδαμαντίου, Κ. Ἀμαντος, Θ. Κακριδῆς, Ἀ. Κεραμόπουλος, Σ. Κουγέας, Π. Λορεντζάτος, Σ. Μενάρδος, Ἐρ. Σκάσσης, Γ. Σωτηριάδης και Χρ. Τσοῦντας προσέτι δὲ και οἱ κ. κ. Δ. Καμποῦ-

ρογλου, Μ. Τριανταφυλλίδης, Ἀλ. Φιλαδελφεὺς κ. ἄ.

Ἐκδρομαί:

Εἰς Λαφνί ὅπου ὁ καθηγητὴς κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου ἐδίδαξε περὶ τῆς μονῆς και τῶν σπουδαίων μωσαϊκῶν της. - Εἰς Καισαριττὴν ὅπου ὠμίλησε ὁ κ. Ἰωάν. Συκουτρῆς. - Εἰς Διόνυσον ὅπου ὠμίλησε σχετικῶς ὁ καθηγητὴς κ. Γεώρ. Σωτηριάδης. - Εἰς Θήβας - Χαιρώνειαν (διήμερος). Εἰς τὰ σπουδαιότερα ἀρχαιολογικὰ μέρη τῶν Θηβῶν ἐδίδαξεν ὁ καθηγητὴς κ. Ἀντ. Κεραμόπουλος κατὰ τὴν πρῶτην ἡμέραν, τὸ πρῶτὸ τῆς ἐπομένης εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Θηβῶν, ἔργον ἰδικόν του ὡς γνωστόν, τὸ δὲ ἀπόγευμα εἰς τὸ τῆς Χαιρωνείας και παρὰ τὸν λέοντα. Ὁ καθηγητὴς κ. Κουγέας ἀνέπτυξεν ἐκεῖ ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης. Τὴν ἐκδρομὴν ἐτίμησαν και οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Π. Λορεντζάτος και Σ. Μενάρδος, ἡ διευθύντρια τοῦ Ἀρσακείου δ. Ἀν. Γιαννοπούλου και ὁ τ. Ὑπουργὸς τῶν δημοσίων ἔργων τῆς Ἀλβανίας κ. Σπ. Κολέκκας. - Εἰς Ἁγιον Ἰωάννην τὸν κυνηγόν. - Εἰς Χαλάνδρι. - Καὶ εἰς Σαλαμίνα.

Ἐφέτος: Τὴν 27ην Νοεμβρίου ὁ καθηγητὴς κ. Κων. Ἀμαντος ὠμί-

λησε περί τῶν ἐντυπώσεων ἐξ ἑνὸς ταξιδίου του εἰς τὴν μονὴν τοῦ ὄρους Σινᾶ τῆς Ἀραβίας, περίληψιν τῶν ὁποίων δημοσιεύομεν εἰς τὸ παρὸν Δελτίον. Τὴν ὁμίλιαν ἐτίμησαν οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Ἀδαμαντίου, Ν. Βέης, Θ. Κακριδῆς, Ἰ. Καλιτσουνάκης, Π. Λορεντζάτος, Γ. Σωτηριάδης κ. ἄ. κύριοι ἐπιστήμονες καὶ λόγιοι. Ἡ 8ην Δεκεμβρίου ἔγινεν ἐκδρομὴ εἰς Μαραθῶνα. Ἐπὶ τοῦ τύμβου ὁμίλησεν ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ὁ καθηγητὴς κ. Σ. Κουγέας καὶ ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ὁ κ. Ἀντ. Κε-
Ἱστορία ξένης λογοτεχνίας

Ἐνοίσαμεν ὅτι ἐξυπηρετοῦμεν τὰ μέλη τοῦ Ὁμίλου μας καὶ τοὺς ἄλλοις κυρίως συναδέλφους διοργανώνοντες σειρὰν μαθημάτων παρεχόντων στοιχεῖα, φυσικά, τῆς ξένης λογοτεχνίας, τῆς ὁποίας ἔδρα δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς ἀκόμη εἰς τὴν σχολὴν μας. Ὁ κ. Πύρρος Μπαμίχας ἐπὶ ἔτη σπουδάσας τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν ἐν Γενεύῃ παρεκλήθη καὶ εὐγενέστατα ἐδέχθη ν' ἀναλάβῃ τὴν σειρὰν τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς λογοτεχνίας. Χάριν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν ἤδυνήθησαν νὰ παρακολουθήσουν τὰ τρία πρῶτα μαθήματα σημειώνομεν καιφαιλαυδῶς ὅτι τὸ πρῶτον ἦτο μία εἰσαγωγή εἰς τὴν γαλλικὴν λογοτεχνίαν. Ὁ ὁμιλητὴς διήρθεσεν αὐτὴν εἰς πέντε περιόδους· α') ἀπὸ τοῦ 11ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1515 (François Ier) β') ἀπὸ τοῦ 1515--τοῦ 17ου αἰῶνος (σχολὴ Ronsard καὶ πρόδρομοι κλασσικῶν) γ') τὸν 17ον αἰῶνα (ἐποχὴ τῶν κλασσικῶν) δ') τὸν 18ον (ἐγκυκλοπαιδιστὰι καὶ πρόδρομοι ῥομαντισμοῦ) καὶ ε') τὸν 19ον αἰῶνα (ῥομαντισταὶ--ρεαλισταὶ). Ὁμίλησε κατόπιν περὶ τῆς γαλλικῆς γλώσσης, τῶν κοινωνικῶν τάξεων (κληρῶς, λαϊκῆ τάξις, ἀριστοκρατία), περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως, περὶ τῆς τέχνης, τῶν ξένων ἐπιδράσεων καὶ τέλος περὶ τῶν εἰδῶν τῆς φιλολογίας (ἡρωική, Roman, σαυρική, διδακτικὴ καὶ τὰ ἄλλα εἶδη).

ραμόπουλος. Τὴν ἐκδρομὴν ἐτίμησε καὶ ὁ καθηγ. κ. Ἀμαντος. Τὴν 24ην Ἰανουαρίου ἔγινεν ἐκδρομὴ εἰς τὸν τάφον τοῦ Μενιδίου ὅπου ὁμίλησεν ὁ καθηγ. κ. Κεραμόπουλος. Τὴν 12ην, 19ην καὶ 26ην Φεβρουαρίου ὁ κ. Πύρρος Μπαμίχας, τελειόφοιτος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης, ἔκαμε τὰ τρία πρῶτα μαθήματα ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς λογοτεχνίας. Τὰ μαθήματα ταῦτα ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των καὶ οἱ καθηγηταὶ κ. Σ. Κουγέας, Ν. Βέης καὶ ὁ κοσμητὼρ κ. Θ. Κακριδῆς.

Κατὰ τὸ β' μάθημα ὁ ὁμιλητὴς εἰσήλθεν εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἐξήτασε τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς προόδου τῆς Γαλλίας. Ἀφοῦ ἀρχικῶς ὁμίλησε περὶ τοῦ πρώτου ἀξίου λόγου συγγραφέως Clément Marot καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων, ἦλθεν εἰς τὴν «Πλειάδα» μὲ τὸν ἀρχηγόν της Ronsard καὶ τοὺς μαθητὰς του Joachim du Bellay, Rémi Belleau, Antoine de Baif καὶ Pontus de Thyard. Πλὴν τούτων ἀνέφερε καὶ τὸν Guillaume de Saluste, Seigneur de Batras καὶ Agrippa d'Aubigné. Κατόπιν ἐξήτασε τοὺς διηγηματικούς συγγραφείς, Rabelais, τοὺς μεταφραστὰς Jacques Amyot κλ., τοὺς ἠθικογράφους Montaigne κλ. τοὺς θεολόγους ἱστορικούς καὶ πολιτικούς Καλβίνον, La Beotie καὶ λοιπούς, καὶ τέλος ὁμίλησε περὶ τοῦ θεάτρου, Etienne Jodelle καὶ τῶν ἄλλων θεατρικῶν.

Εἰς τὸ γ' δὲ μάθημα ὁ ὁμιλητὴς ἐξήτασε τὸν χρυσῶν αἰῶνα τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', τὸν ὁποῖον ἐλάμπρυναν μεταξὺ ἄλλων ὁ Malherbe, ὁ Descartes, ὁ Balzac, ὁ Voiture, ὁ Rochefoucault, ὁ Corneille, ὁ Pascal, ὁ Bossuet, ὁ La Bruyère, ὁ Molère, ὁ La Fontaine καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὸ προσεχὲς μάθημα θὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ 18ου αἰῶνος (Voltaire-Rousseau κτλ.

ΔΙ' ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΕΡΓΟΝ

Δραχμὰ 2.500 πληρωτέα εἰς 20 μηνιαίας δόσεις ἐκ δραχ. 125 ἐκίστην.

Διὰ τὸν κληρὸν, τοὺς δημοσίους καὶ ἰδιωτικούς ὑπαλλήλους, τοὺς ἀξιωματικούς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης δραχ. 2.000 πληρωτέα εἰς 25 μηνιαίας δόσεις ἐκ δραχ. 80 ἐκίστην.

Διὰ τοὺς Καθηγητὰς, Διδασκίλους, Φοιτητὰς, Σπουδαστὰς, Μαθητὰς ἐν γένει δραχ. 1.800 πληρωτέα εἰς 30 μηνιαίας δόσεις ἐκ δραχ. 60 ἐκίστην.

Ἐπὶ προκαταβολῇ ὀλοκλήρου τοῦ ἀντιτύπου ἐκπίπτουσι 10% ἐπὶ τῶν ἄνω τυμῶν ἐγγραφῆς.

ΔΙΑ ΣΕΙΡΑΣ ΤΕΥΧΩΝ

60 τεύχη δραχμὰς 250.—

30 τεύχη δραχμὰς 130.—

15 τεύχη δραχμὰς 70.—

Οἱ Ἐκδοτὸι Οἶκοι Βασιλείου, Ζηράκη, Χ. Σαλιβέρου καὶ Σιδέρη, θὰ χορηγήσουν εἰς τοὺς ἐγγραφόμενους εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα τῶν δι' ὀλοκλήρου τὸ ἔργον ἐκπτώσιν 20% ἐπὶ βιβλίων ἐκδόσεώς των μέχρις ἀξίας 1000 δραχ.

Τὰ Βιβλιοπωλεῖα Βαφειάδη, Δεκάστα καὶ «Progrès» θὰ χορηγήσουν εἰς τοὺς ἐγγραφόμενους παρ' αὐτοῖς δι' ὀλοκλήρου τὸ ἔργον ἐκπτώσιν 10% ἐπὶ βιβλίων πωλουμένων παρ' αὐτῶν μέχρις ἀξίας χιλίων δραχμῶν.

Οἱ ἐγγραφόμενοι μέχρι τέλους Μαρτίου δι' ὀλοκλήρου τὸ ἔργον καὶ προσληρόντες τὸ ἀντίτιμον αὐτῆς θὰ ἔχουν ἐπὶ πλέον τὸ δικαίωμα ν' ἀποκτήσουν ἄνευ προκαταβολῆς, ἐν οἰκίῳ πεδον εἰς τὸν Συνοικισμὸν Ἡλιοῦ π. ὁ λ. ε. ω. σ. τοῦ ὁποῖου ἡ ἀξία πρὸς Δραχ. 30 κατὰ πῆχυν (ἦτοι μὲ ἐκπτώσιν 25%) ἐπὶ τῆς σημερινῆς τιμῆς) θὰ καταβληθῇ εἰς τριάκοντα ἴσας μηνιαίας δόσεις.

Εἰς πάντα δυνάμενον νὰ ἐργασθῇ συντόμως ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς
ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ
παρέχονται πρωτοφανεῖς εὐκολίαι καὶ ἀμοιβαί.

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΕΥΧΟΣ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ, ΤΑ ΚΙΟΣΚΙΑ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΠΩΛΑΣ.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

Ἐσωτερικοῦ Ἐτησίᾳ Δραχ. 50

Ἐξωτερικοῦ » » 65

Διευθύνσεις: Δ. Συμβούλιον Ἀκαδημαϊκοῦ Ὁμίλου

Παρω 33.

Τιμὴ φύλλου Δραχ. 5.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ,,

Μ Ε Γ Α

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΕΣ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΑΠΑΣΑΙ ΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ
ΕΙΣ

ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΣΧΗΜΑΤΟΣ **12** ΤΟΜΟΥΣ ΤΕΤΑΡΤΟΥ

Περί τὰς 350.000 ἄρθρα
30 χιλιάδες εἰκόνων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κειμένου
ὡς καὶ 250 τοπογραφικοὺς καὶ γεωγραφικοὺς χάρτας.

ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΥΠΟ
ΠΛΗΡΟΥΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τὸ σπουδαιότερον ἔργον τῶν Ἑλλη-
νικῶν Γραμμάτων
συντασσόμενον ὑπὸ ἐπιτελείου
συνεργατῶν
ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου ἐπιστη-
μονικοῦ κόσμου

ΜΕ ΚΑΘΑΡΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Ἱστορικὸς σταθμὸς
τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑΙ ΕΚΠΩΣΕΙΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΑΣ
ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΝ ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ